

T.C
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
RESİM İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

PENTÜR VE İLLÜSTRASYON ARASINDAKİ FARKLILIKLAR
BAĞLAMINDA SANAT EĞİTİMİNE CHIAROSCURO
TEKNİĞİNİN KATKISI

Onur ARAÇ

Danışman

Doç. Serdal YERLİ

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu; atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı; bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Onur ARAÇ

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleőme aşamasında bana birçok kişinin desteği ve önerisi olmuştur. Her birine teőekkürlerimi sunarım.

Öncelikle ilk tez danıőmanım olan Doç. Dr. Görkem Utku ALPARSLAN'a sonrasında tez danıőmanım olan Doç. Serdal YERLİ'ye bilgi, birikim ve tecrübelerini benden esirgemediği için teőekkürü borç bilirim. Araştırma sırasında görüş ve önerileri ile katkıda bulunan Doç. Dr. Feryal BEYKAL ORHUN, Dr. Öğr. Üyesi Bekir İNCE ve Doç. Dr. Hatice KETEN'e teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimi sürecinde bana destek ve yardımcı olan sınıf arkadaőım Sultan Alev DİRİN'e ve bu süreçte maddi manevi destek olan annem Havane ARAÇ'a ve babam Sadık ARAÇ'a teőekkürlerimi sunarım.

Onur ARAÇ

ÖZET

Pentür ile İllüstrasyon Arasındaki Farklılıklar Bağlamında Sanat Eğitime Chiaroscuro Tekniğinin Katkısı

ARAÇ, Onur

Yüksek Lisans Tezi, Güzel Sanatlar Eğitimi ABD,

Resim İş Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Serdal YERLİ

Eylül 2022, 72 sayfa

Bu araştırmanın amacı sanat eğitimi alan öğrencilerin resim uygulamaları sırasında pentür hakkında farkındalık sahibi olmalarıdır. Öğrencilerin resim sanatındaki pentür ve illüstrasyon olarak iki ayrı terimi anlamaları ve arasındaki farklar bağlamında ışık gölge tekniğini kullanarak bir eser oluşturmaları istenmektedir. Çalışma eylem araştırması yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme, öğrenci günlüğü, araştırmacı günlüğü ve doküman incelemesi (öğrencilerin sanatsal çalışmaları) yoluyla toplanmıştır. “Betimsel analiz” tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırmanın örneklemini 2021- 2022 öğretim yılında Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim- İş Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Ana Sanat Atölye 3.sınıf öğrencilerden sekiz kişi ile sınırlıdır.

Araştırmanın bulgularına göre sanat eğitimi alan öğrencilerin internet üzerinden hazır görsel kullanımı, eskiz becerisini zayıflattığı gözlemlenmektedir. Öğrencilerin araştırmadan önceki çalışmalarında genellikle klişe yaklaşım fark edilmektedir. Işık gölge ve sanat felsefesi konularında teorik olarak birtakım bilgilere sahip oldukları ama uygulama konusunda zayıf oldukları görülmektedir. Öğrencilerin teorik ders süresince yazmış oldukları günlükler çerçevesinde olumlu bir etki olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda öğrencilerin yapmış oldukları uygulama sonrası resimlerden yola çıkıldığında öğrencilerin araştırmanın amacı yönünde gelişme gösterdiği gözlenmektedir. Uygulama sonrası yapılan ikinci mülakat cevapları çerçevesince araştırmanın çoğu öğrenci tarafından yararlı sonucuna ulaşılmaktadır. Araştırmada tek yönlü olarak pentür terimi üzerine yoğunlaşmıştır. Daha kapsamlı bir araştırma için araştırma sürecinin uzatılması, uygulama sürecinde farklı resim çalışmaları eklenebileceği ve öğrencilerden yaptıkları çalışmalar ile ilgili görüşlerinin alınabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Pentür, İllüstrasyon, Chiaroscuro, Hazır Görsel, Sanat Eğitimi

ABSTRACT

Contribution of Chiaroscuro Technique in Art Education in the Context of Differences Between Penture and Illustration

ARAÇ, Onur

Master of Science Thesis, Department of Fine Arts Education

Art Education Program

Supervisor: Associate Professor Serdal YERLİ

September 2022, 72 Pages

The purpose of this study is to provide art student awareness of penture during painting practises. Students are required to understand the two terms in painting, penture and illustration therefore create a work using the light and shadow technique in the context between them. The study was fulfilled with the action research method. Research data were collected through semi-structured interview, student diary, researcher diary and document review (artwork of students). It was analyzed with the "descriptive analysis" technique. The sample of the research is limited to eight students in the 3rd grade workshop of Pamukkale University, Faculty of Education, Department of Fine Arts Education, Department of Art Teaching Art Major in the 2021-2022 academic year.

According to the findings of research, it is observed that the use of stock images over the internet weakens the esquisse skills of students who traniee art Education.

The stereo-type approach is generally perceived in student's studies previous the research. It is seen that students have some theoretical knowledge about Chiaroscuro and philosophy of art however; they are weak in practice. It is understood that there is a positive effect within the scope of the diaries written by the students during the theoretical course. Concurrently, based on the post-perfom application pictures drawn by the students, it is observed that the students have made progress towards the purpose of research. Within the scope of the second interview answers made after the application, it is conclude that the research was found useful by the most of students. The research focused on the penture term unilaterally. On behalf of more comprehensive research, it is thought that the research process can be prolonged, particular painting works can be added the during application process and the idea of students about their works can be obtained.

Key Words: Penture, Illustration, Chiaroscuro, Stock Image, Art Education.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI.....	iii
ETİK BEYANNAMESİ.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.1.1. Problem Cümlesi.....	2
1.1.2. Alt Problemler.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	2
1.5. Sayıtlar.....	3
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	4
2.1. Kuramsal Çerçeve.....	4
2.1.1 Portre ve Otoportre.....	4
2.1.2. Alan Derinliği	4
2.1.3. İllüstrasyon.....	5
2.1.4. Pentür Sanatı.....	9
2.1.5. Chiaroscuro Tekniği.....	13
2.1.6. Michelangelo Merisi da Caravaggio ve Rembrandt Harmenszoon van Rijn.....	15
2.1.7. Arthur Danto ve Sanat Felsefesi.....	24
2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	26
2.2.1. Yurtiçi Araştırmalar.....	26

2.2.2. Yurtdışı Araştırmalar.....	26
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM	28
3.1 Araştırma Deseni.....	28
3.2. Eylem Araştırması Süreci.....	29
3.3. Odaklanılacak Alanın Belirlenmesi.....	29
3.4. Verilerin Yapılandırılması.....	30
3.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması.....	30
3.6. Eylem Planının Geliştirilmesi.....	30
3.7. Eylem Araştırmasında Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması.....	31
3.8. Araştırmacının Rolü.....	31
3.9. Ortam.....	32
3.10. Katılımcılar.....	33
3.11. Verilerin Toplanması.....	33
3.12. Verilerin Analizi ve Yorumlanması.....	34
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM.....	35
4.1. Haftalık Ders İzlenceleri.....	35
4.2. Uygulama Öncesi Öğrencilerin Hazırbulunuşluğuna İlişkin Bulgular.....	37
4.2.1. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Sanat Eseri İncelemesi Konusunda Görüşleri.....	37
4.2.2. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Hazır Görsel Kullanımı Konusunda Görüşleri.....	38
4.2.3. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Pentür, İllüstrasyon ve Chiaroscuro Kavramları Hakkında Görüşleri.....	40
4.2.4. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Uygulama Öncesi Yapmış Olduğu Çalışmalarına İlişkin Bulgular.....	42

4.3. Eylem Araştırması ve Uygulama Sürecine İlişkin Bulgular.....	47
4.3.1. Sanat Eğitimi Alan Öğrenciler İçin İşlenen Dersin Portre, Otoportre ve Alan Derinliği Gibi Kavramlar Açısından Ne Gibi Katkısı Olmuştur?..	47
4.3.2. Sanat Eğitimi Alan Öğrenciler İçin İşlenen Ders Pentürün İllüstrasyondan Ayrılan Yönleri Hakkındaki Farkındalığına Ne Gibi Bir Katkı Sağlamıştır?.....	48
4.3.3. Sanat Eğitimi Alan Öğrenciler İçin İşlenen Ders Doğrultusunda ChiaroscuroTekniğin Pentür Üzerindeki Etkisi Nedir?.....	49
4.3.4. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilere, Sanat Estetiği Hakkında Arthur Danto Ne Gibi Katkı Sağlamıştır?	50
4.3.5. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Uygulama Sonrası Yapmış Olduğu Çalışmalarına İlişkin Bulgular.....	52
4.4. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Uygulama İle İlişkin Bulguları.....	59
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	61
5.1. Tartışma.....	61
5.2. Öneriler	62
5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	62
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	63
KAYNAKÇA.....	64
EKLER.....	68
Ek.1 Görüşme Formu: Uygulama öncesi.....	68
Ek 2. Görüşme Formu: Uygulama sonrası.....	70
Ek 3. Öğrenci Günlüğü Soruları.....	71
ÖZGEÇMİŞ.....	72

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Pentür kelimesinin Fransızca “peinture” kelimesinden türediği bilinmektedir. Türkçe karşılığı “boyama” olarak çevrilmektedir. Ancak dilimizde sanatsal bir boyama manası taşımaktadır. Örneğin tuval üzerine yağlı boya tekniği ile yapılmış bir resim için söylenebilir. İllüstrasyon kelimesi, eski Fransızcada görünüş anlamına gelen illustration’dan ve Latince “ışıklı sunum” anlamına gelen illustratio’dan gelmektedir” (Ekşioğlu, 2017, s.4). İllüstrasyon, kullanım amacından yola çıktığımızda kelime anlamı olarak “betimleme” diye nitelendirilebilir.

Pop art sanatçısı Andy Warhol, Brillo marka sabun kutularının birebir aynısını yapmış ve sanat eseri olarak nitelendirmiştir. Bir tüketim nesnesi olarak Brillo kutusu ile sanatçının ürettiği ve bir sanat yapıtı olarak galeriye soktuğu “Brillo kutusu” arasındaki fark, sanatçının sanatsal bir niyetle hareket etmesidir (Danto, 1964). Bir resmin sanat eseri niteliği taşıması için bir manifesto ile yapılması gerektiği düşünülmektedir. Fakat aynı zamanda bir resmin illüstrasyondan ayıran ve pentür niteliği taşımasını sağlayacak diğer unsurlar ise doku, ışık gölge kullanımı, özgün renk kullanımı vb. tekniğe dayalı özelliklerdir. Bu çalışmada ele alınacak olan “chiaroscuro” tekniği ile öğrencinin hem manifesto hem de ışık gölge anlamında tekniğini geliştirmesinin, pentür resim yapması adına önemli bir unsur olduğu düşünülmektedir. Özellikle Barok resimlerinde güçlü bir ışık gölge tekniği uygulandığı görülmektedir. Barok Dönem resimlerinde genellikle vurguyu sağlamak için nereden geldiği belli olmayan ilahi bir ışık kullanılmıştır. Bu vurgu bazen kişilerin hiyerarşisini anlamamıza yararken bazen de bir portredeki duyguları anlamamızı sağlamaktadır. Sönmez’e (2019) göre barok resimde ışık gölge; figürleri ve nesnelere, ışığın dramatik kuvveti ile görünür hale getirmektedir.

Uygulama öncesi yapılan resimlere dayanarak öğrencilerin bu durumu göz ardı ettiği fark edilmiştir. Öğrencilerin esere bir kavram yüklemekten ziyade salt öyküleştiren ve betimleyici yaklaşım ile hareket ettikleri gözlemlenmiştir. Öğrencilerle yapılan ön görüşme sonucunda internet görsellerinden betimleyici ve illüstratif tarzda doğrudan yararlandıkları görülmüştür. Bir manifestoya bağlı kalarak bu işlemin yapılmasında bir sakınca görülmemektedir. Fakat öğrencilerin bu durumu alışkanlık haline getirmesinin eskiz anlayışının körelmesine neden olduğu düşünülmektedir. Manifestosu olmayan çalışmaların dijital ortamdan tuvale aktarılması illüstrasyon ve intihal olarak nitelendirilebilir. Bir konunun betimleme amacı ile yapılmış olmasının

illüstrasyon için de geçerli bir durum olduğu söylenebilir. Öğrencilerin dijital ortama maruz kalmadan pentür kavramını idrak etmesi adına chiaroscuro tekniğinin kullanımı düşünülmüştür.

1.1.1. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi: “Chiaroscuro tekniğinin, pentür ve illüstrasyon arasındaki farklılıklar bağlamında resim eğitimine katkısı nedir?” olarak belirlemiştir.

1.1.2. Alt Problemler

1. Chiaroscuro etkinlik izlencesi görsel sanatlar dersi öğretmen adaylarının pentür ve illüstrasyon arasındaki farklar hakkındaki farkındalıklarına ne gibi bir katkı sağlamıştır?

2. Chiaroscuro etkinlik izlencesi görsel sanatlar dersi öğretmen adaylarının ilk ve son pentür uygulamalarına resimsel bağlamda katkısı nedir?

3. Görsel sanatlar dersi öğretmen adayları resim atölye araştırmaları kapsamında chiaroscuro etkinlik izlencesini nasıl değerlendirmektedir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Öğrencilerin chiaroscuro tekniği ile illüstrasyon ve pentürün ayrımlarını kavramaları amaçlanmaktadır. Bu bilgi doğrultusunda kendi resim çalışmalarında teknik ve içerik olarak sanatsal bir çizgi yakalayacakları düşünülmektedir. Chiaroscuro tekniği sayesinde öğrencilerin, güçlü ışık gölge kullanımı doku gibi teknik öğeler ile resimlerinde niteliği arttırabileceği ve bu tekniğin manifestoyu da destekleyeceğini anlamaları beklenmektedir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Geleceğin sanatçı ve sanat eğitimcisi adaylarının sağlam bir sanatsal altyapı alabilmeleri için sanatsal boyama, esere bir manifesto yükleme ve chiaroscuro tekniği konusunda en iyi öğrenme biçimi olan, yaparak yaşayarak öğrenme yöntemiyle öğrenmeleri gerekmektedir. Ülkemizin sanatsal anlamda dünyada yetkin bir konuma yükselebilmesi için sanatçıların özgün yapıtlar ortaya koyabilmesi, ürettikleri eserleri anlamlandırabilmeleri ve her açıdan sağlam bir sanatsal altyapıya sahip olmaları gerekmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmada elde edilecek bulgular;

1. Zaman açısından, 2021-2022 eğitim- öğretim yılı ile,

2. Konu açısından çalışma Arthur Danto, Michelangelo Merisi da Caravaggio ve Rembrandt Harmenszoon van Rijn'ın sanat felsefesi üzerine Chiaroscuro tekniği ile resim uygulamalarıyla,

3. Çalışma grubu açısından, Denizli ili, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim- İş Öğretmenliği Ana bilim Dalı Ana Sanat Atölye 3. sınıftan 8 öğrenci ile sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

1. Çalışma grubunun temel tasarım, sanatın öğeleri ve ilkeleri gibi bilgilere sahip olduğu,

2. Çalışma grubunun kontrol altına alınmayan dış etkenlerden eşit düzeyde etkilendikleri,

3. Çalışma grubunun araştırmanın sonucunu etkileyebilecek bir etkileşimde bulunmadıkları,

4. Çalışma grubunun program planındaki derslere dayalı olarak, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarında yer alan formlarda duygularını içten ve samimi bir biçimde yazdıkları varsayılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve

2.1.1. Portre ve Otoportre

Eski Türkçede “şebih” adıyla bilinen daha sonra da “tasvir” olarak tanımlanan portre, Latince “protraho” sözcüğünden gelmektedir. Kelime anlamı, kopyasını yapmak anlamına gelmektedir (Kurut, 2012). Bir resmin portre olarak nitelendirilmesi için bazı unsurlar bulunmaktadır. Örneğin portrenin bir kişiyi betimlemesi gerekmektedir. Bu betimleme portresi yapılan kişiyi başkaları ile karıştırılmayacak şekilde uygulanmalıdır. Kişinin fizyonomik özelliklerini taşımalıdır. Aynı zamanda portresi yapılan kişinin kişiliğini, iç dünyasını, duygularını ve karakterini yansıtabilmelidir (Özgan, 2012).

Otoportreler, sanatçının kendi varlığının sorgulamasına yönelik yapmış olduğu bir yüzleşmedir. Otoportresini yapan bir sanatçının, kendi yüzleşmesini yaparken fiziki görüntüsünün yanında kendi hayallerini, umutlarını, sevinçlerini ve acılarını yansıtmak istemesi önemlidir.

Otoportreye sanatçının kendisini sorgulaması olarak ortaya çıkan bir ürün denilebilir. Otoportresini yapan bir sanatçı sadece suretini fiziki anlamda uygulamakla kalmamalıdır. Aynı zamanda hayallerini, umutlarını, karakterini ve yaşantısını resme yansıtabilmelidir (Baykan, 2019). Otoportrenin bir unsuru görsel sanatlar ile uğraşanlara mahsus olmasıdır. Örneğin otoportre resim yapabilmek için ressam olmak gerekmektedir. Sıradan bir insanın portresi yapılabilir. Ancak sıradan bir insan otoportresini yapamayacaktır. Bu uygulama ressama özgü bir durumdur.

2.1.2. Alan Derinliği

Genelde fotoğraftan çalışılan portre eserlerde dikkat edilmesi gereken unsurlardan birisi alan derinliği konusudur. Otoportre çekimlerde daha iyi anlayacağımız diyafram ve zoom ayarı portrenin açısını ve şeklini değiştirebilir.

Resim 2.1. Alan derinliği görseli

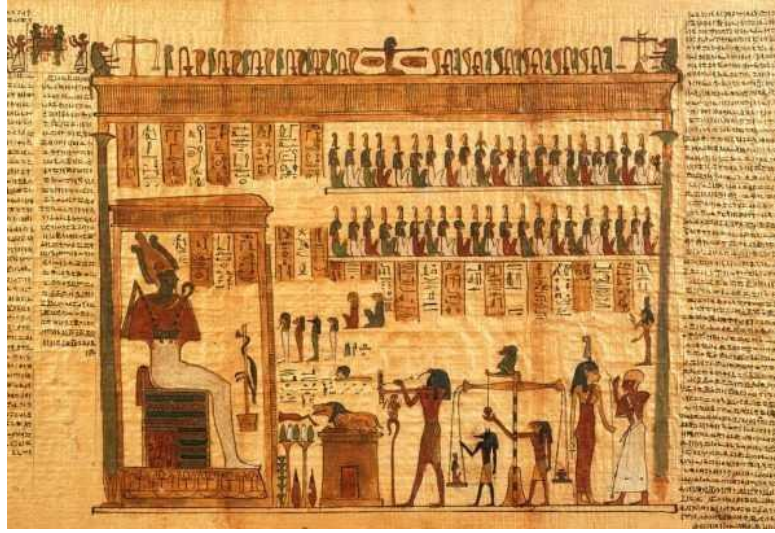
Resim 2.1.'de 20 mm yakından, 200 mm ise uzaktan çekilmiş bir fotoğraftır. Portre kadraj olarak aynı alanı kaplamaktadır. Fakat görüntü itibariyle 20 mm çekilen fotoğrafın rakursi anlamında güçlü olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum modelin yüzünün ön planındaki organları daha büyük gösterirken arkada kalan örneğin kulak gibi organları daha küçük göstermektedir. 200 mm ile çekilen fotoğrafta modelin yüzünün orantılı ve daha geniş olduğu görülmektedir. Bu durum aynadan bakılarak uygulanan otoportreler için de geçerlidir. Ressamın aynaya olan uzaklığı portresinin alan derinliğini etkilemektedir.

Alan derinliği, vurgulanmak istenilen konuyu ön plana çıkarmak için kullanılmaktadır. Kompozisyonda derinlik katarak arka ön ilişkisi kurmaya yardımcı olmaktadır. Vurgulanmak istenilen bölgeyi netleştirip istenilen bölgeyi bulanıklaştırabilirsiniz. Bu durum hava perspektifi olarak algılanabilir (Güzel, 2020).

2.1.3. İllüstrasyon

İllüstrasyon kelimesi, eski Fransızca'da görünüş anlamına gelen illustration'dan ve Latince "ışıklı sunum" anlamına gelen illustratio'dan gelmektedir" (Ekşioğlu, 2017, s.4). İllüstrasyon, kullanım amacından yola çıktığımızda kelime anlamı olarak "örnekleme" diye nitelendirilebilir. Wigan'a (2012) göre; illüstrasyonun problem çözme, süsleme yapma, eğlendirme, yorum yapma, esinlendirme, bilgilendirme, açıklama yapma, eğitime, şaşırtma, etkileme, hikayeleştirme gibi işlevler için

kullanıldığı söylenebilir. Bu işlevleri gerçekleştirmek için illüstrasyon özgün, yaratıcı ve kişisel yollara giderek içeriğin görselleştirilmesi ile iletilmesine yaradığı düşünülmektedir.

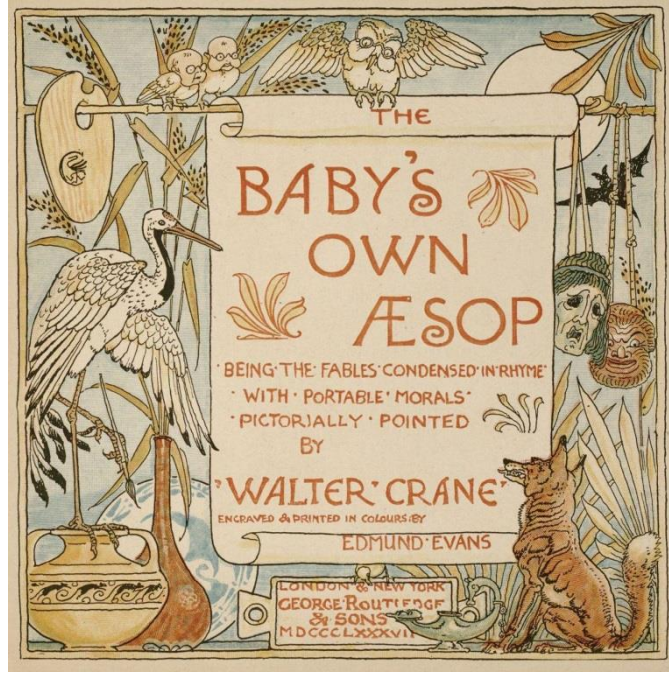

Resim 2.2. Mısır'ın Ölüler Kitabı'ndan bir sayfa

“Mısır'ın Ölüler Kitabı” adlı kitaptan bir sayfa görülmektedir. Kitap ölümden sonra yaşanacak olaylarla ilgili bilgiler vermektedir. Kitaptaki görsellerin hikâyeleri desteklediği anlaşılmaktadır.

İllüstrasyonun altın çağı olarak Victoria Dönemi bilinmektedir. Bu dönemde İngiltere Kraliçesi I. Victoria döneminde (1837-1901) binlerce resimli kitap ve dergi yayımlanmıştır. İllüstrasyonun bu dönemde çok değer kazandığı dönemlerdendir. Bu dönemin en ünlü kitaplarından biri olan Lewis Carroll'un Alice Harikalar Diyarında, John Tenniel tarafından resimlenmiştir. Aynı zamanda Beatrix Potter da Victoria Dönemi'nde çocuk kitapları yazmış ve resimlemiştir (Dağ'dan aktaran Ekşioğlu, 2017). Matbaanın icadından sonra kitapların içindeki illüstrasyon görsellerin yayımlanmasının kolaylaştığı düşünülmektedir. Bu durumun yazma sanatının dışında illüstrasyon sanatına daha çok değer kattığı anlaşılmaktadır. Aynı zamanda baskı teknolojisi ile kitap fiyatlarındaki düşüş, ekonomik olarak güçsüz insanların da kitaplara ulaşma olanağını arttırdığı görülmektedir.

Arts & Crafts hareketi 19. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkmıştır. Endüstri Devriminden sonra sanat ve tasarım altında İngiltere'de tepki olarak oluşmuştur. Bu tepki, Victoria stilinin aşırı süslemeciliğine karşı çıkararak zamanla “Arts and Crafts” adlı tasarım akımına dönüşmüştür (Ekşioğlu, 2017). Bu dönemin ünlü illüstratörlerinden birisi ise Walter Crane'dir. Crane'nin çocuk ninnilerinden oluşan kitap serisine yaptığı illüstrasyonların ise dönemin ünlü eserlerinden olduğu bilinmektedir.

Resim 2.3. Walter Crane kitap kapağı illüstrasyonu, 1889.

Arts and Crafts hareketinden ilham alan Art Nouveau akımıdır. “Dizgide kullanılan harflerden günlük kullanım eşyalarına, çay fincanlarından konsollara, aynalara, sandalyelere; modadan kumaşlara, resim, heykel ve mimarlığa, edebiyat ve müziğe uzanan geniş bir alanda yeni biçim, kurgu, esin kaynakları önerdi ve yarattı” (Yıldırım, 2014, s.29). Art Nouveau döneminde kadınların ilk defa reklam afişlerinde yer aldığı görülmüştür. İllüstrasyonla bu dönemde kadının sosyal statüsünde bir değişiklik olduğu anlaşılmıştır. Dans eden, içki içen kadın figürleri Alphonse Mucha, Eugenie Grasset, Toulouse Lautrec gibi pek çok dönem sanatçısı tarafından kullanılmıştır. İllüstrasyon sanatının, sanat tarihinde en çok Art Nouveau döneminde değer kazandığı görülmüştür.

Resim 2.4. Henri Privat – Livemont, 1909.

Art Nouveau akımının dekoratif eğiliminden etkilenen Alman tasarımcı Lucian Bernhard, posterlerini düz renkli arka plan ve düz renkli formları kullanarak geliştirmiştir. Almanlar tarafından uygulanan illüstrasyon sanatı sadeleşmiş ve grafik resim olarak adlandırılan Plakatstil ön plana çıkmıştır. Adını, önemli Alman poster tasarımcılarının işlerini yayımlayan aylık poster dergisi Das Plakat'tan alan Plakatstil, Türkçede Poster Stili olarak geçmektedir (Ekşioğlu, 2017).

Resim 2.5. Lucian Bernhard, Heimlich projeksiyonları için afiş, 1920.

Bernhard'ın "Heimlich ev projeksiyonları" için tasarladığı tanıtım afişinde siyah beyaz renkler ve sadeleştirilmiş daire gibi temel biçimlerden yararlanılması, çalışmanın farklı kitleler tarafından algılanabilir olduğunu yansıtmaktadır. Ev projeksiyonu tasvirini, aile fertlerinin bir araya toplanıp birlikte film seyrettiklerini resmederek canlandırmaktadır. Tasarımın sade biçimi ile akılda kalıcı bir çalışma olarak, mesajı hedef kitlesine ulaştırdığı düşünülmektedir.

II. Dünya Savaşı sonrasında, 1950 ve 60'larda grafik tasarımda kavramsal imgenin geliştiği görülmüştür. Soğuk savaşla dönemin sosyal ve politik ortamı, tasarımcıları etkilemiş ve gerçeküstü, yanıltıcı, sembolik ve mizahi eserler yaratmalarına sebep olduğu anlaşılmıştır. Amerika'da savaş sonrası ortaya çıkan tüketim ekonomisinden etkilenerek Pop akımını ortaya çıkarmıştır. Amerika'da savaş sonrası ekonomiyi düzeltmek amacıyla toplumun tüketime yönelmesi için kullanılan bu akımda gündelik tüketim eşyalarından oluşan kolajlar ve Amerikan kültür unsurlarının öne çıkarıldığı eserler yer almaktadır.

İllüstrasyonun, grafik tasarımın özgün bir alanı olduğu, grafik tasarımın içerisinde yaratıcılık ve yeteneğin ön planda tutulduğu bir alan olduğu görülmektedir. Her çeşit kağıda, tuvale veya yüzeye illüstrasyon yapılabilir. Günümüz piyasasında en

çok kullanılan tekniğin ise dijital illüstrasyon olduğu görülmektedir (Abay, 2017). Günümüzde en çok tercih edilen tekniğin dijital ortamda olmasının nedeni ise karışık teknikleri bir arada kullanma kolaylığı sağlamadır. Dijital ortamda kullanılan programlar sulu boya, kara kalem, yağlı boya gibi teknikleri bir arada kullanmaya izin verirken aynı zamanda tekniğin uygulanacağı zemin konusunda da gayet rahat olduğu bilinmektedir. Tercihe göre dijital ortamda pürüzlü bir kağıt zeminin üzerine sulu boya çalışma olanağı sunarken aynı yüzeye metal baskı alma özelliği de sunmaktadır.

Geleneksel sanat ile dijital sanatın yollarının birleşmesi, illüstrasyon açısından hem teknik hem de estetik yönüyle, kabul edilen olan sanat kalıbından çıktığı görülmektedir. Sanat, teknolojinin gelişimiyle çeşitli teknikleri karıştırarak yeni yaklaşımlarda bulunmuştur. Gelişen teknolojik imkânların giderek geleneksel sanatların sınırlarını zorlamasına yol açtığı düşünülmektedir (Sağlamtimur, 2010). İllüstrasyonun çıkışından itibaren incelediğimizde, ilk başta hikâyeleri betimlemek adına yapılan resimlemeler olduğu görülmüştür. Sonrasında bu betimleme resimler matbaanın icadıyla ekonomik olmuş ve basım kolaylığı illüstrasyonun değerlendirilmesini sağlamıştır. Bu süreçte illüstrasyonun sanat niteliği taşımaya başladığı anlaşılmaktadır. İllüstrasyon aynı süreçte ürün pazarlaması için afiş tasarımı olarak kullanılsa da ilerleyen tarihlerde Pop Art gibi sanat akımlarında manifesto yüklenerek eser üretmek için de kullanılmıştır.

2.1.4. Pentür Sanatı

Sanatın ne olduğu konusu çağlara, toplumlara, üzerinde durulan sanat alanına göre bazı değişiklikler göstermektedir. Sanat, insani bir faaliyettir. Bu yüzden insanı etkileyen her şeyin, sanatı da etkilediği düşünülmektedir. “Sanat, sanatçıya bağlı bir ürün olarak sanatçının kişiliğinden ve orijinalliğinden de büyük ölçüde etkilenir” (Ergün, 2010, s.2). Özgünlüğün sanat eseri için önemli bir etken olduğu bilinmektedir. Sanatçı geleneksel resim tekniğinde figür, mekân, olay ve konu gibi eseri oluşturan öğeleri özgün kullanmalıdır. Modern resim sanatında ise kavramlar üzerinden hareket edilecek ise düşüncenin ve eleştirinin özgünlüğü konusunda bir beklenti oluşmaktadır.

Pentür kelimesinin Fransızca “peinture” kelimesinden türediği bilinmektedir. Türkçe karşılığı “boyama” olarak çevrilmektedir. Ancak dilimizde sanatsal bir boyama manası taşımaktadır. Örneğin tuval üzerine yağlı boya tekniği ile yapılmış bir resim için söylenebilir. Turani (1975) göre; pentür, boya resim olarak adlandırılabilir. Doğaya ve topluma karşı insanın kendini yansıtan bir anlatım gücü olabilir. Tarih boyunca da üslupların gelişiminde rol oynamıştır. Arkaik, Klasik, Barok anlatımı gibi tarzlarda görülmektedir. Pentür 19. yy. sonuna kadar doğa ile yansıtmacı bir şekilde ilgilenmiştir.

20. yy.'ın ilk yarısından itibaren soyut bir anlatıma dönüşmüştür. Batıda Avrupa, figürlerin bakış noktasına göre düzenlenmesine, perspektif kompozisyonuna ve 20.yy'a kadar valör resmine önem vermiştir. Çağımızda ise daha çok renk anlatımına önem vermiştir. Bu sayede resmi satıhlaştırmıştır.

Pentür ilk olarak kontur ve renklerle, yumuşak köşeli ve belirsiz bir betimleme olarak, ikinci olarak resimde kullanılan öğelerin estetik kurallara uygun şekilde düzenlenmesi ve son olarakta formu biçimlendirmek için renkleri ve ton ilişkilerini kullanarak yapılan resim tekniği olarak açıklanabilir. Zıt teknik olarak formları çizgisel olarak betimlenebilir. Rembrandt'ın resimleri pentüre örnek olarak gösterilebilir (Keser, 2009). Bu tanımdan da yola çıkarak sanat eserinin oluşumunda kullanılan teknik ve sanatçının tavrının etkin olduğu görülmektedir.

Rönesans dönemi resim sanatında, Orta Çağ'daki iki boyutlu resim anlayışı yerine, perspektif algısı bulunan mekânlar ve figürlerin kullanımı gözlemlenmiştir. Perspektife uygun resimlerin yapılması gerçeği yansıtan başka bir deyiş ile mantığa elverişli bir üslup tasasından türediği bilinmektedir. Işığı ve biçimi perspektif ile sağlayan matematik temelli bir kompozisyon anlayışı ortaya çıkmıştır. Orta Çağ resim sanatında ışık gölge kullanımının olmadığı bilinmektedir. Rönesans resmi ile perspektifin yanı sıra ışık ve gölgenin gerçekliği sağlamak adına kullanıldığı fark edilmiştir (Keser, 2009).

Rönesans dönemi eserlerinde sanatçılar insanı anatomi anlamında titiz bir şekilde incelemiştir. Ancak insanın dış görünüşünün yanı sıra iç dünyasıyla da yakından ilgilenmişlerdir. Rönesans döneminde oldukça gelişen portre resminde de insanın dış görünüşünü benzetme kaygısı ile iç dünyasındaki duyguları, düşünceleri ve figürün karakterini yansıtmaya kaygısı güdülmüştür (Akyürek, 1994).

Rönesans resminde eski dönem resim anlayışından farklı olarak üç boyutlu perspektif kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra rönesans resmi pentür anlayışında chiaroscuro tekniğinin kullanılmaya başlandığı anlaşılmaktadır. Rönesans resim kompozisyonunda daha çok doğal ışık kullanıldığı bilinmektedir. Sanatçılar genel olarak bir ışık yönü belirlemiş ve daha aydınlık mekânları resmettikleri gözlemlenmiştir. Aynı zamanda chiaroscuro tekniği ile anatomi formlarını elde ettikleri gözlemlenmiştir.

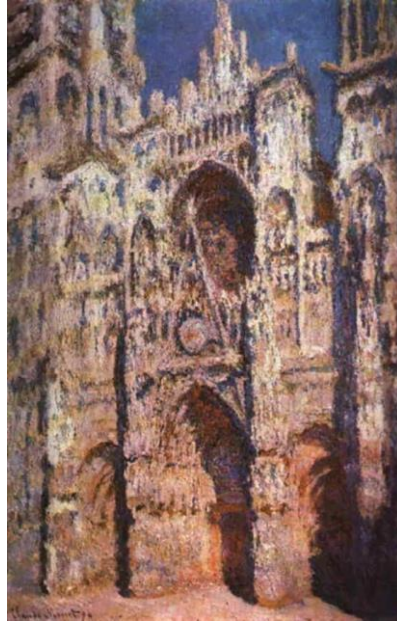
Resim 2.6. Jan van Eyck, Arnolfini'nin Evlenmesi, 1434.

“Arnolfini'nin Evlenmesi” resmini incelediğimizde, eserin dönemin evlilik cüzdanı niteliğinde bir değer taşıdığı söylenebilir. Eser dönemine göre gayet detaylı bir tablodur. Sanatçı reçine ile boyayı karıştırarak elde ettiği renkler sayesinde malzeme adına başarılı bir etki oluşturduğu bilinmektedir. Resmi önemli kılan bir unsur ise ayna detayını barındırması olarak nitelendirilebilir. Sanatçının, evli çiftin evlerindeki huzurlu ve mutlu havayı, düzenlemedeki denge, renklerdeki uyum ve ışık ile sağladığı düşünülmektedir (Teker, 2017). Eseri incelediğimizde doğal ışık kullanımı görülmektedir. Işığın odaya yumuşak ve aydınlatıcı dağıldığı fark edilmektedir. Aynı şekilde sanatçının portrelerde yumuşak bir ışık kullanarak huzurlu ve mutlu bir ifade yakaladığı söylenebilir. Elbiselerde ise sert kıvrımlarda keskin, yumuşak ve bol yerlerde geçişli bir ışık kullanarak dokuyu başarılı bir şekilde yansıttığı gözlemlenmektedir.

Resim 2.7. Jacques-Louis David, Lictors, Brutus'a oğullarının cesetlerini getirir, 1789.

“Lictors, Brutus'a oğullarının cesetlerini getirir” resmini incelediğimizde oğullarını idam ettiren baba ve oğlunun cesedinin getirildiği an görülmektedir. Bu resimde ışık ve gölgenin kompozisyonu ikiye bölmek için kullanıldığı düşünülmektedir. Brutus gölge olan kısımda yarı saklanır bir intiba bırakmaktadır. Cesedin ayağına düşen ışık ile resmin sağ tarafına düşen ışık birbirini dengelemek amaçlı yapıldığı fark edilmektedir (Sürmeli, 2019). Eserde ışık gölgenin, kompozisyonu oluşturma amacı ile kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra gölge kısmı ile kötüyü, utanç duygusunu gizleme adına bir yaklaşım sergilendiği düşünülmektedir.

Resim 2.8. Claude Monet, Parlak Güneş ve Saint Romain Katedrali, 1894.

“Parlak Güneş ve Saint Romain Katedrali” adlı eseri incelediğimizde resmin açık havada öğlen vakitlerinde yapıldığı anlaşılmaktadır. Öğlen saatlerinde ışık dik bir açı ile geldiği için üst taraflarda açık tonlar varken alt taraflarda parlaklığın azaldığı

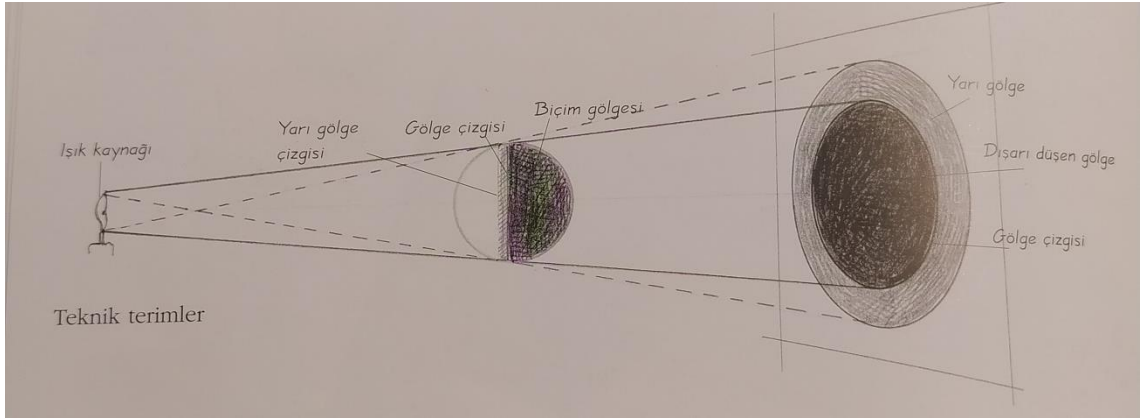
görülmektedir. Fark edilir derecede kontrast bir renk kullanıldığı gözlenmektedir (Taşkın, 2012). Resimde gölgenin, güneş ışığının dik gelmesinden dolayı keskin bir şekilde kullanıldığı fark edilmektedir. Bunun yanında hava perspektifi olarak ışığın, netlikten bulanıklığa doğru bir görüntü oluşturduğu anlaşılmaktadır.

2.1.5. Chiaroscuro Tekniği

Chiaroscuro tekniği resimdeki karanlık, aydınlık yüzeyleri ya da gölge, ışık gibi öğeleri vurgulamak için kullanılmaktadır. Chiaroscuro tekniğinde ışık gölgenin aydınlık ve karanlık değerlerini uygulamanın yanında manifesto yüklemek gibi bir amacı daha olduğu bilinmektedir. “Işık ve gölge görüntüye anlam verir; tutkuyu, korkuyu, umudu, sevinci ve hüznü sırtında taşıyan en önemli anlatım elementlerinden biri haline gelir” (Doğru, 2013).

Bir resimde parlaklık etkisini oluşturmak için ışık kullanırken, ışığın kesintiye uğradığı bölgeler ve alanlarda gölgeyi oluşturmaktadır. Işık gölge resimde üçüncü boyutu verme için kullanılmaktadır. Perspektifin kullanılması ile birlikte ışık gölgenin de sanat tarihinde kullanımı değişiklik göstermeye başlamıştır. Bu durum imgelerin form anlayışının yanında yorumlama gibi özelliklerini de ortaya çıkarmıştır (Demir ve Anbarpınar, 2020).

Eğer ışık bir objenin biçimini gösteriyorsa, gölgeler de onun hacmini tanımlamaktadır. Biçim gölgesi ışıklandırmanın bir sonucu olarak, bir objenin üzerinde görünmektedir. Dışarıya düşen gölgeler ise cismin dış görünüşlerini başka yüzeylerde var edebilirler. Bu objeler ya da yüzeylerin ilişkisi olarak bilinmektedir. Objenin, kendi dışına düşen gölgeleri, o obje ile çevre arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır. O objenin gelişmesi ve genişlemesi, ışık kaynağının pozisyonunu, doğasını, yoğunluğunu ve ışık ışınlarının objeye ne şekilde vurduğunu göstermektedir. Biçim gölgesi neredeyse her zaman çevreden yansıyan ışığı içine alır ve bu yansımış ışık, objenin hacmini göstermesinden dolayı çok önemli olduğu düşünülmektedir. Yansımış ışık, hiçbir zaman doğrudan ışıkla aynı kuvvette değildir ve biçimin gölgesini değişken derecelerde aydınlatmaktadır. Bu nedenle, objenin aydınlatılmış kısmı ile gölgede kalan kısmı arasındaki sınırı oluşturan gölge çizgisi boyunca, gölgenin yoğunluğu maksimum derecede olmalıdır (Zeytinoğlu, 2014).

Resim 2.9. Bıçım gölgesi ve dışarı düşen gölge

Chiaroscuro'nun temel özelliklerinden biri, alanı ışık ve gölge kütlelerine bölerek tüm resme hoş bir etki kazandırması ve gözü kompozisyonun etrafında yönlendirerek görsel karışıklığı önlemesidir. Bu şekilde, gözlemcinin gözü ilk önce birincil konuyu görebilir ve yavaş yavaş tüm resmi, parçaları karanlıkta tutacak ve diğerlerini resimsel değerlerine göre ortaya çıkaracak şekilde incelemeye yönlendirilebilir. Işık ve gölge kullanımıyla sahnenin en önemli kısımlarını tanımlayan chiaroscuro, resimde vurgu ve ifade yaratabilir (Kraguljac, 2008).

Chiaroscuro tekniğinin eserdeki ışık değerlerini ve hacmi yansıtmasının yanında düşünce ve ifade anlamında bir özelliği olduğuda bilinmektedir. Sanatçının ışığı kullanarak manifestosunu veya eleştirisini belirteceği düşünülmektedir. Bu nedenle ışığın geldiği yön, parlaklık değeri, rengi ve bıraktığı gölge gibi unsurlar bir anlam yükleme açısından önemli bulunmaktadır.

Resim 2.10. Gerard van Honthorst, The Matchmaker, 1625.

Öğrencilerin çalışmalarına anlam yüklemeleri ve pentür kavramını anlamaları adına chiaroscuro tekniğinin kullanılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Çünkü öğrencilerin salt betimleme durumundan uzaklaştırmak istenmektedir. Bunun için resim

yaparken hâlihazırda kullanmış oldukları bir tekniği daha iyi anlamaları ve bu teknik sayesinde eserlerinde manifesto barındıracakları öngörülmektedir.

2.1.6. Michelangelo Merisi da Caravaggio ve Rembrandt Harmenszoon van Rijn

1571-1610 yılları arasında yaşayan Michelangelo Merisi da Caravaggio'nun, kısa ve sıkıntılı bir yaşam sürdüğü bilinmektedir. Ancak bu kısa yaşama rağmen Avrupa sanatı üzerinde etkisi çok büyük olduğu düşünülmektedir. Uçar'a (2014) göre Caravaggio, maniyerizm akımının beğenisini yitirmeye başlaması ile resim sanatına yenilik ve sağlamlık getirmeyi başarmıştır. Caravaggio, resimlerinde olgunluk çağı olarak nitelendirilen dönemde daha çok dinsel konuları ele almıştır. Dini hikayeleri kendi tekniği ile sunmuştur. Karakterleri en uygun görünümünden farklı olarak Roma'da yaşamış gerçek insanlar gibi kurgulayarak resmetmiştir. Yaşadığı dönemde kimi insanlar bunu dine hakaret olarak algılamıştır. Ancak çoğu sanatçı kullandığı teknik, ışık ve gölge kontrastını taklit etmeye çalışmışlardır. Ama duygusal derinlik anlamında bu istenilen ihtişama ulaşamadıkları düşünülmüştür. Roma'dan ayrıldıktan sonra sürekli yer değiştiren Caravaggio, bu süreçte birçok ressamı ilham olmuştur.

Caravaggio'nun eserlerinde acı, umut, öfke, telaş, korku, ölüm, umutsuzluk, çaresizlik gibi konuları işlediği görülmüştür. Mitolojik karakterleri gerçek dünyadaki insanlarla kurgulayarak hikayelerdeki duyguları ışık karanlık olarak aktarması ile ait oldukları yerlerdeki savaşları ve tecrübeleri eserlerine ustalıkla yansıttığı bilinmektedir. Sıradan bir insanı kutsallaştırmaktansa işlediği hikayelerdeki karakterleri, çaresiz, zayıf veya kaybetmiş gibi betimlediği gözlemlenmiştir. İlham kaynağı olarak kutsallıktan, mucizeden ziyade gerçek dünyadaki duygulardan beslenerek resmetmeyi tercih ettiği düşünülmektedir. Turani'ye (1992) göre Caravaggio Barok Dönem sanatının en önemli temsilcisi olabilir. Yirmi yıl süren sanat hayatında resim adına büyük devrim yarattığı söylenebilir. Barok resim sanatı Batı dünyasında döneme göre Yeni Çağ'ın düşünsel, politik ve toplumsal yaşantının gelişmesinde bir paralellik göstermiştir. Barok mimaride uygulanan girinti çıkıntılar, ışık ve gölgeyi dolayısıyla resim sanatında da etkisini göstermiştir. Ancak barok resimde kullanılan yüzeyler doğa unsurunu dikkate alınarak işlenmiştir. Bu şekilde edinilen unsurlar bir kompozisyonu oluşturmaktadır.

Resim 2.11. Michelangelo Merisi da Caravaggio, Saint Matthew and the Angel, (Aziz Matthew ve Melek) 1602.

Caravaggio'nun figürlerini kurgulama aşamasında modeller kullanarak, günlük hallerini yansıtacak sert ve gerçekçi bir anlatım biçimine sahip olduğu anlaşılmaktadır. *Resim 2.11.*'de görüldüğü üzere kilise tarafından reddedilen "Aziz Matta'yı" bir azizden ziyade daha sıradan birisi olarak resmetmiştir. Daha sonrasında yapmış olduğu *Resim 2.12.*'deki "Aziz Matthew İlham" eserinde düzenlemeleri fark edilmektedir. Karanlık bir ortamda spot gibi bir ışık ile aydınlatılmış figürler, keskin sert gölgelerle ve keskin kontrastlarla oluşturulmuş ton geçişleriyle, açık koyuya dayalı bir düzende resmedilmiştir (Sürmeli, 2019).

Resim 2.12. Michelangelo Merisi da Caravaggio, The Inspiration of Saint Matthew (Aziz Matthew İlham), 1602.

Caravaggio'nun resimlerindeki ışık gölge oyunlarından chiaroscuro tekniğini iyi kullandığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra resimlerinde kompozisyon adeta bir tiyatro sahnesini andırmaktadır. *Resim 2.12.*'deki "Aziz Mattheve Çağrı" eseri buna bir örnek olarak gösterilebilir. Pencereden giren ışık Aziz Matthew'in yüzüne vurmaktadır. Bu vurgu ile figürdeki şaşkınlık ön plana çıkarılmaktadır. Arkası dönük olan ve gölgede kalan figürün eli aydınlatılarak olayın sahibine işaret ettiği görülmektedir. Sahnenin arkasındaki koyu görüntü figürleri ön plana çıkarmaktadır.

Caravaggio'nun gerek ışığı ve gölgeyi kullanma gerekse konuyu ele alma şekli açısından en etkileyici eserlerinden biri olan bu resim, ressamın Aziz Matthew ile ilgili yaptığı üç resimden biridir. Contarelli Şapeli'nin üç duvarını kaplayan üç resmin ilki olan bu eserde ressam, Aziz Matthew'nin "doğru yolu bulmadan" önceki hayatından bir kesit sunmaktadır. Günahkar olan Matthew, bir masada oturmuş toplanan vergilerle meşgul olurken oraya gelen Hz. İsa ona, "Beni takip et" der. Matthew, her şeyi bırakıp onun peşinden gider. *Resim 2.13.*'de aziz, ilk bakışta masanın başına oturmuş, başı eğik şekilde paraları sayan kişi zannedilir. Oysa Aziz Matthew, kendini göstererek şaşkınlık içinde kompozisyonda arka planda kalmaktadır. Hemen önünde yaşlı olan, elinde asa tutan Aziz Petrus olarak bilinmektedir. Resimde Hz. İsa'nın Aziz Matthew'yı gösterme şekli, Michelangelo'nun yapmış olduğu "Adem'in Yaradılışı" freskini ve Adem'in elini akla getirmektedir. Hristiyanlık inancında Hz. Adem insanoğlunun ilk günahını, Hz. İsa ise ödediği bu kefaretle insanoğlunun bu günden arındılışını temsil etmektedir (Erdoğan, 2015).

Resim 2.13. Michelangelo Merisi da Caravaggio, Calling of Saint Matthew (Aziz Mattheve Çağrı) 1599-1600

Caravaggio'nun resimlerinde portrelerin gerçekçiliğini görmezden gelmek mümkün değildir. Bir portre ressamı olarak da kendini ispatlayan Caravaggio'nun, bazen günde üç portre resmi yaptığı rivayet edilir. Bugüne kadar yapılan envanter sayımı tutanaklarına göre ressamın pek çok portre yaptığı açıktı ancak günümüze yalnızca dört tanesi ulaşmıştır: Maffeo Barberini'nin portresi, Wignacourt'un portresi, Antonio Martelli'nin portresi ve Filline Melandroni'nin portresi. Bütün portrelerinin yanı sıra Caravaggio, resimlerinde sık sık kendi portresini de kullanıyordu (Erdoğan, 2015).

Resim 2.14. Michelangelo Merisi da Caravaggio, Maffeo Barberini Portresi, 1598.

Resim 2.14.'daki "Maffeo Barberini Portresi" adlı eseri incelediğimizde resimde tek başına oturan bir erkek figürünü görmekteyiz. Figürün bir üzerinde siyah bir elbise ve başında bir şapka bulunmaktadır. İçinde ise beyaz bir gömlek olduğu anlaşılmaktadır. Figür izleyiciye göre sola doğru bakmaktadır. Sol elinde bir kağıt tuttuğu görülmektedir. Sağ eli ile baktığı yeri işaret etmektedir. Ahşap bir sandalyede oturduğunu görmekteyiz. Resmin ikonografik anlamı Sayar'a (2019) göre, üzerindeki kıyafetler vazifesine elverişli bir şekilde betimlenmiştir. Durgun bir ifadesi bulunmaktadır. Gözleri ile odaklanmış bir halde tasvir edilmiştir. Papa olan Barberini, görevine uygun dini elbiselerle ve asil bir havada resmedilmiştir.

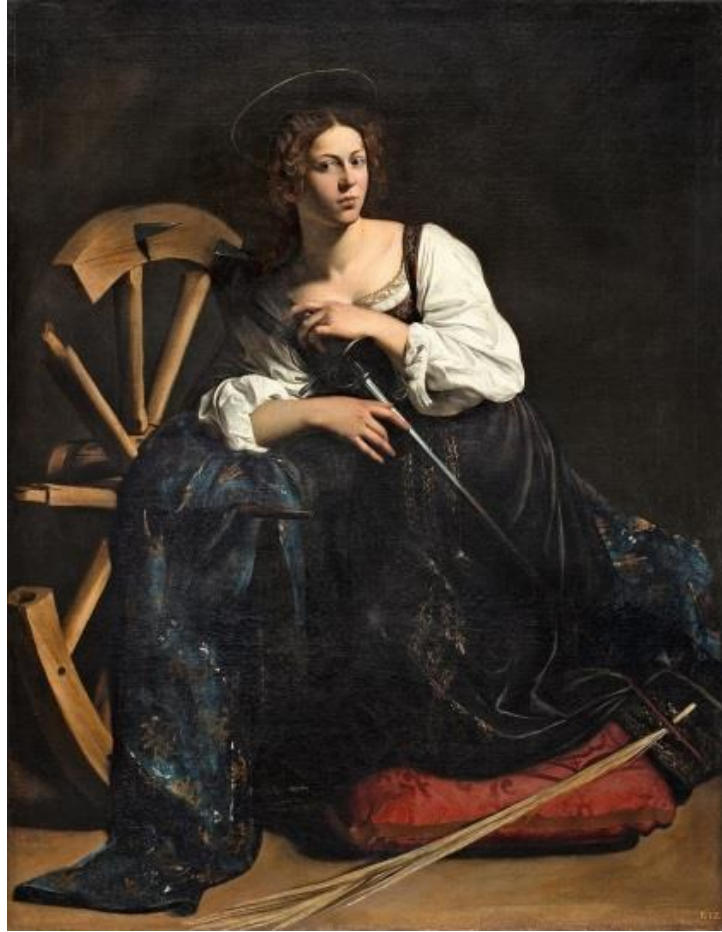
Işık figürün yüzünü özellikle ellerini aydınlatmaktadır. Barok Dönem resim özelliği olarak arka plan karanlık bırakılmıştır. Bu durum figürün ön plana çıkmasında iyi rol oynadığı söylenebilir. Resim genel anlamda dönemin özelliklerini ve ışık gölge tekniğinin önemini yansıtmaktadır.

Resim 2.15. Michelangelo Merisi da Caravaggio, Narcissus 1599.

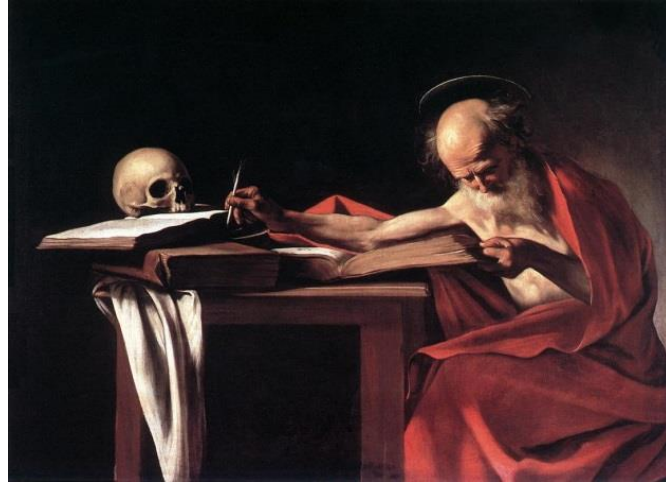
Resim 2.15.'deki resimde figürün kendisini suyun yansımada izlemesinin mitolojik bir hikâyesi bulunmaktadır. Hikâyenin Bulfinch'e (2015) göre tasviri; Narcissus isimli genç avdan dönerken yorgun düşer ve susuzluk çeker. Etrafı yemyeşil otlarla kaplı kayaların gölgesinde gizlenen bir pınar görür. Pınar gümüş gibi berraktır. Su içmek için pınarın kenarına eğildiğinde kendi yansımını görür. Yansımakta olan kişinin suyun içinde yaşayan bir peri olduğunu düşünür ve ona âşık olur. Yaklaşıp öpmek istediğinde görüntü kaybolur fakat bir süre sonra yine cazibesıyla yeniden belirir. Pınarın kıyısından kalkamaz. Gözlerini kendi görüntüsünden alamaz. Daha sonrasında bu pınarda ölürek nergis çiçeğine dönüşür.

İfadesel anlam olarak resim değerlendirildiğinde Narcissus giydiği elbiselerle asil bir görünüm taşımaktadır. Figür yan profilden resmedilmiştir. Yüzü ve vücudu Barok Dönemin özelliği olan nereden geldiği belli olmayan ilahi bir ışık ile aydınlatılmıştır. Resmî ışık gölge tekniği anlamında incelediğimizde sanatçı suyun yansımından gelen ışığı hesaplayarak bir chiaroscuro tekniği uyguladığını fark etmekteyiz. Fon karanlık olarak tasarlandığı için figürün sudaki yansıması da ön plana çıkmaktadır. Resimde sanatçı suyu ayna gibi kullanmıştır. Su ile toprağın birleştiği yer bir çizgi gibi ayrılmıştır. Figürün simetrisini suyun yüzeyine kusursuz bir anlatımla yansıtmayı başardığını söyleyebiliriz.

Resim 2.16. Michelangelo Merisi da Caravaggio, İskenderiyeli Azize Catherine 1598.

Azize Catherine Roma'daki İskenderiye şehrinde doğmuştur. Catherine soylu bir ailenin kızı olduğu bilinmektedir. Catherine yaşadığı dönemde Hristiyanlık dinini insanlara anlatmış ve dini yaymaya çalışmıştır. Bu durum onun ölüm cezasına çarptırılmasına sebep olmuştur. Büyük bir at arabası tekerleğine bağlanıp kolları, bacakları ve vücuduna vurularak öldürülmesine karar verilmiştir. Rivayetlere göre Catherine tekerleğe değer değmez tekerlek parçalanmış ve idam bu şekilde gerçekleştirilememiştir. Bu sebeple başı bir kılıçla kesilerek azize öldürülmüştür. *Resim 2.16.*'deki Caravaggio'nun resminde kırık at arabası tekeri ve elinde tuttuğu kılıç ile bu rivayete gönderme yapıldığı düşünülmektedir. Başının üstündeki hale ise dini bir gönderme olarak algılanabilir. Resimde Caravaggio'nun anlatımlara bağlı kalarak bir kompozisyon oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Resim 2.17. Michelangelo Merisi da Caravaggio, Aziz Jerome Yazı Yazıyor 1606

“Aziz Jerome Yazı Yazıyor” eserinde Caravaggio, resmin izleyiciye göre sol tarafında olan kafatası imgesi ile yaşamın geçiciliğini anlatmak istemiş olabilir. Aynı zamanda Aziz Jerome’un Latin kilisesi için önemli bir figür olduğu bilinmektedir. Başka ressamlarında konu olarak bazen keşiş, bazen bilgin, bazen de kilisenin babası resmettiği görülmüştür. Protestanlar, azizlerden pek hoşlanmadıkları için Jerome’un Meryem’i yüceltmesini onaylamamışlardır. Bunun neticesinde Katolikler için gericiliğe karşı savaşıma simgesi haline gelmiştir (Açar, 2019).

Caravaggio bu resimde Jerome’u yalnız resmetmiştir. Azizinin yanında genelde aslan betimlemesi yapılmaktadır. Çünkü efsaneye göre, Jerome bir aslanın pençesine batan dikenini çıkartmıştır. Bu olaydan sonra aslan onu hiç terk etmemiş hep yanında kalmıştır. Caravaggio onu yalnız resmederken burada Katolik Karşı Reformasyon hareketinin bu efsaneye itibar etmemesi olarak düşünülmektedir. Bu durum Caravaggio’nun düşüncesini de yansıtmaktadır. Resimdeki kompozisyon olabildiğince sade tasarlandığı görülmektedir. Bu sadelikle Aziz Jerome’un insanlardan kaçışı ve hayatın faniliği anlatılmak istenmiştir. Başının üstündeki hale ise dini bir gönderme olarak algılanabilir (Rynck, 2016).

Rembrandt Amsterdam’a taşındıktan sonra daha çok sipariş üzerine şehrin zengin ve tüccarlarına resim yapmaya başladığı bilinmektedir. Kısa bir sürede bu çevrede ünlü bir ressam olmayı başarmıştır. Eserlerinde geleneğe bağlı kişilerin portrelerini yapmıştır. Bu süreçte Rembrandt’ın resimlerinde ışığı, odak noktası olarak kullandığı fark edilmektedir. Rembrandt eşinin ve çocuğunun ölümünden sonra resim konusunda durgunlaştığı gözlemlenmiştir. Bu durum Rembrandt’ı maddi anlamda da zor bir döneme soktuğu bilinmektedir. Yoksul ve yalnız kalan Rembrandt ömrünün son dönemlerini sanatına sığınarak geçirmiştir (Hasanoğlu, 1996).

Resim 2.18. Rembrandt van Rijn, Gece Devriyesi, 1642.

“Gece Devriyesi” eserinde Rembrandt’ın, figürleri klasik pozun dışında hareketli bir kompozisyon ile konumlandırarak oluşturduğu ve her birini kişisel bir yalnızlık ile resmettiği gözlemlenmektedir. Buna en büyük örnek kompozisyondaki küçük kız çocuğu olduğu düşünülmektedir. Resimdeki ışık gölge olarak dengeyi beyaz bir etki ile sağlamak istemiştir. Eserdeki ışığın üç boyutluluğu, biçimin anlatımı ve ruhsal ifadeye uyumlu olduğu görülmektedir (Çelebi, 2021). Rembrandt eserinde Barok Dönem resmin özelliklerini kalite bir biçimde aktarmayı başarmıştır. Resimde ışığın komutanın ve askerlerin kıdem sırasını yansıttığı düşünülmektedir. En öndeki figürlerin yüzünün daha parlak olmasından dolayı daha anlaşılır olması ve arkaya doğru gittikçe figürlere karanlık düşmesi bu duruma örnek gösterilebilir. Tablodaki vurgu küçük kız çocuğuna yine ışık ile yapılmaktadır.

Resim 2.19. Rembrandt Harmenszoon van Rijn, Dr. Nicolaes Tulp'ın Anatomi Dersi, 1632

“Dr. Nicolaes Tulp'ın Anatomi Dersi” adlı eserini incelediğimizde figürlerin üçgen bir kompozisyonda konumlandırıldığı görülmektedir. Işık gölge sayesinde izleyicinin bakışları derse yönlendirildiği fark edilmektedir. Resimde karanlığın içindeki figürler yine bir figür ile aydınlatılmaktadır. Bu figür ölü olan bir kadavradır (Hasanoğlu, 1996). Rembrandt'ın barok resim özelliklerini “Dr. Nicolaes Tulp'ın Anatomi Dersi” adlı eserinde başarılı bir şekilde uyguladığı görülmektedir. Resimdeki önem hiyerarşisinin ışık ile sağlandığı söylenebilir. Resimde kullanılan renk tonları ile ölü ve canlı arasındaki farkın gayet net aktarıldığı düşünülmektedir.

Resim 2.20. Rembrandt Harmenszoon van Rijn, Otoportre, 1665.

Rembrandt'ın ışık gölgeyi iyi kullanmasına bir başka kanıt ise portrenin her yerinin hareketli gibi görünmesidir. Bu şekilde de portre bir hareket kazanmaktadır. Kullandığı chiaroscuro tekniğinde ışık genelde tek bir kaynaktan gelmektedir. Işık ve renk olarak portrelerinde gölge düşen yerler, yeşil ve kahverengi tonlarını barındırmaktadır. Işıkla birlikte yüzeyde doku ayrıntısına da önem verdiği görülmektedir. Chiaroscuro boyanın kalınlığı ile portrede hacim ifadesini oluşturmaktadır (Sönmez, 2019). Rembrandt'ın portrede kullandığı chiaroscuro tekniği fırça darbeleri ile yüze yayıldığı fark edilmektedir. Bu durumun portrenin gerçekçiliğine olumlu etkisi olduğu söylenebilir. Portredeki anatomik kas ve kırışıklık yapılarının hem kalın boya tabakası ile hem de geçişli ışık anlayışı ile sağladığı gözlemlenmektedir.

2.1.7. Arthur Danto ve Sanat Felsefesi

Sanatı daha iyi anlayabilmek için, filozofların sanat faaliyetleri hakkında düşünceleri incelenebilir. Platon'a göre güzellik anlayışı idea kuramına dayanmaktadır. Platon idealar dünyası ile görüngüler dünyası olarak nitelendirmiştir. Görüngüler dünyası idealar dünyasındaki nesnelere gölgesi olarak betimlenmiş, idealar dünyasını gerçek dünya olarak düşünmüştür. Ona göre mutlak güzellik idealardır. "Aristoteles insanda bir taklit (mimesis) yeteneği ve hazzının bulunduğunu, sanatçının olayların ve varlıkların özündeki ideali, fikri taklit ettiğini söyler. Sanatçı, âdeta tabiatın eksik bıraktığı şeyleri tamamlar" (Ergün, 2010, s.2). Benzer bir düşünceyle estetiğin tanımını yapan Baumgarten, evrenin öylesine ahenkli bir şekilde birleşip kaynaştığını, sanatın ve sanatçının tabiatı taklit ettiğini düşünmüştür. Koch ise sanatın toplumsal değerlerin belirlediği bir gerçekliği yansıttığını düşünmüştür.

Arthur Danto'nun ise Aristoteles'in mimesis kuramı konusunda aynı düşünceye olmadığı fark edilmektedir. Danto, sanatçının sadece doğayı taklit ettiği fikrine karşı çıkmaktadır. Eğer sanat eseri sadece doğayı taklit olsaydı, nesne olan bir aynanın yansımaları sanat eseri olarak kabul edileceğini öne sürmüştür. Danto'ya (1964) göre, fotoğrafın icadından sonra taklit kuramı yetersiz olarak görülmüş ve taklit etme olarak belirlenen sanatın amacı ciddi anlamda sekteye uğramıştır.

Sanatçının taklit etme süreci modern sanat akımları ile değişmeye başlamış ve sanat eseri için yeni düşünceler ortaya çıkmıştır. Taklit etme düşüncesinin post-empresyonizmle gerçek anlamda boyut değiştirdiği görülmektedir. Taklit kuramına göre post-empresyonist resimlerin sanat değeri görmesi olanaksızdır. Bu aşamada sanat felsefesi adına Danto'nun katkıda bulunduğu anlaşılmıştır.

Pop art sanatçısı Andy Warhol, Brillo marka sabun kutularının birebir aynısını yapmış ve sanat eseri olarak nitelendirmiştir. Bir tüketim nesnesi olarak Brillo kutusu ile sanatçının ürettiği ve bir sanat yapıtı olarak galeriye soktuğu “Brillo kutusu” arasındaki fark, sanatçının sanatsal bir niyetle hareket etmesidir (Danto, 1964). Danto’ya göre sanat eserinin oluşması için bir manifestoya ihtiyaç duyduğu anlaşılmaktadır. Eğer ki sanatçının bir manifestosu mevcut ise gündelik hayatta kullanılan endüstriyel bir ürünün bile sanat eseri niteliği taşıyacağını düşünmüştür.

Resim 2.21. Andy Warhol, Brillo Kutusu 1964.

Arthur Danto “sanatın sonu” isimli bir makale yayınlamıştır. Burada bahsedilen sanatın sonu kavramı aslında klasik resim sanatı olarak kabul edilen dönemin bitmesi ile alakalı olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumu tarih ile sanatın ayrışması olarak nitelendirmektedir. Yani Klasik Sanat Dönemi’ndeki yapılan eserler ve tekniğin yeni sanat döneminde yeri olmadığına vurgu yaptığı düşünülmektedir. Danto’ya göre mimetik yaklaşım ile sanatçılar ulaşabileceği son noktaya ulaşmışlardır. Buna hiperrealist resimlerin fotoğraf kadar ayrıntılı bir şekilde yapılması örnek olarak göstermektedir. Sadece tekniği ilerletmek amacı ile yapılan bu resimlerde sanatın sonuna geldiğine denilmektedir. Bu durumda geleneksel olmayan bir yaklaşım ile yapılan resmin güncel olarak yeni bir sanat kavramını ortaya koyacağı anlaşılmaktadır. Danto sanatçıların geleneği yıkmaya konusunda kararlı olmalarının yanında eleştirinin gelenekten uzaklaşması konusunda zorlanacaklarını düşünmektedir (Danto, 1964).

Araştırma için Arthur Danto’nun sanat görüşünün öğrencilerin üzerinde manifesto anlamında olumlu bir etki göstereceği düşünülmektedir. Çünkü öğrencilerden uygulama sonrası istenilecek olan otoportre resimlerde Barok Döneme ait teknik ön planda olmasına karşın, manifesto ve sanat felsefesi adına çağdaş bir yaklaşım

izlemeleri eserlerini güçlendireceği öngörülmektedir. Bu yüzden sanat görüşü adına Arthur Danto'nun felsefesi uygun görülmüştür.

2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.2.1. Yurtiçi Araştırmalar

Keçeci (2017) "1950'lerden Sonra Türk ve Batı Resim Sanatında Pentür Kavramı" adlı çalışmasında pentürün teknolojinin gelişmesinden etkilendiğini belirtmektedir. Bu doğrultuda yeni ifade arayışlarının devam ettiğini söylemektedir. Yaşam biçimini yönlendiren bu gelişmelerin dijital anlamda da göz ardı edilmemesi gerektiğini düşünmektedir. Ancak bu dijital ortamın yanında sanatçının kendini ifade ederken duygu ve düşüncelerini yansıtırma durumunda yüzeyle birebir temas halinde olmasının önemini vurgulamaktadır. Klasik sanatta sanatçının kişiliği, iç dünyası ile üretilen eserler üzerinde rahatça anlaşılabilirken, teknolojik ve dijital anlayış ile yapılan eserlerde bu durumun giderek kaybolduğu düşüncesi anlaşılmaktadır. Tuval veya başka bir yüzey üzerinde sanatsal boyama faaliyetlerinin, insanın kendini ifade etme konusunda vazgeçilmez bir teknik olduğunu belirtmektedir.

Kaymaz (2021) "Türkiye'de Festival Afiş Tasarımlarında Dijital İllüstrasyonun Kullanımı" adlı çalışmasında illüstrasyonların metni ve düşüncüyü tasarımcılar tarafından resmedildiğini belirtmektedir. Eski dönemlerde kitlelere ulaşması adına maliyeti düşük ve etkili olmasının afiş illüstrasyonları adına olumlu bir yol çizdiğini söylemektedir. Teknolojinin ilerlemesi ile afiş basımının kolaylaşması bu durumu daha etkili hale getirdiğini düşünmektedir. İllüstrasyon olarak afişin istenilen metni aktarması adına görsellerin, yazı karakterlerinin ve grafik tasarımın güçlü bir anlatım sunduğunu belirtmektedir.

Sürmeli (2019) "20.yy Batı Resminde Gölge ve Kullanımı" adlı çalışmasında resmin tarihsel gelişimini değerlendirdiğinde gölgenin resme ilk form değerlerini sağlayan unsur olduğunu söylemektedir. Rönesans sanatıyla perspektif uygulanmaya başlandığında ışık gölge tekniğinin daha da önem kazandığını belirtmektedir. Işık gölgenin Barok dönemde Caravaggio ile altın çağını yaşadığını vurgulamaktadır. Caravaggio'nun ışık gölge ile biçimsel dili geliştirdiğini anlatmaktadır. Sanatçının gölgeyi korku, hüznün, endişe gibi birçok duyguyu ifade etmek için ışık gölgenin çok yönlülüğünden bahsetmektedir.

2.2.2. Yurtdışı Araştırmalar

Kraguljac (2008) The Implementation of Chiaroscuro in Photography and Sinematography (Fotoğraf ve Sinematografide Chiaroscuro Uygulaması) adlı

çalışmasında chiaroscuro tekniğinin fotoğraf ve sinema üzerindeki etkisinden bahsetmektedir. Chiaroscuro tekniğinin derinlik ve hacim yüklemek için kullanıldığını söylemektedir. En iyi uygulandığı dönem olarak Rönesans ve Barok Dönemi belirtmektedir. Kraguljac çalışmasında uygulama olarak havuzda fotoğraf çekimi yapmıştır. Bu çekimler sırasında ortaya çıkan fotoğraflar sadece ışık gölgesinin temel unsurlarını sergilemekle kalmamıştır. Aynı zamanda bazı şeyleri ortadan kaldıran benzersiz bir yaklaşımla dramatik etkiyi yakaladığı düşünülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

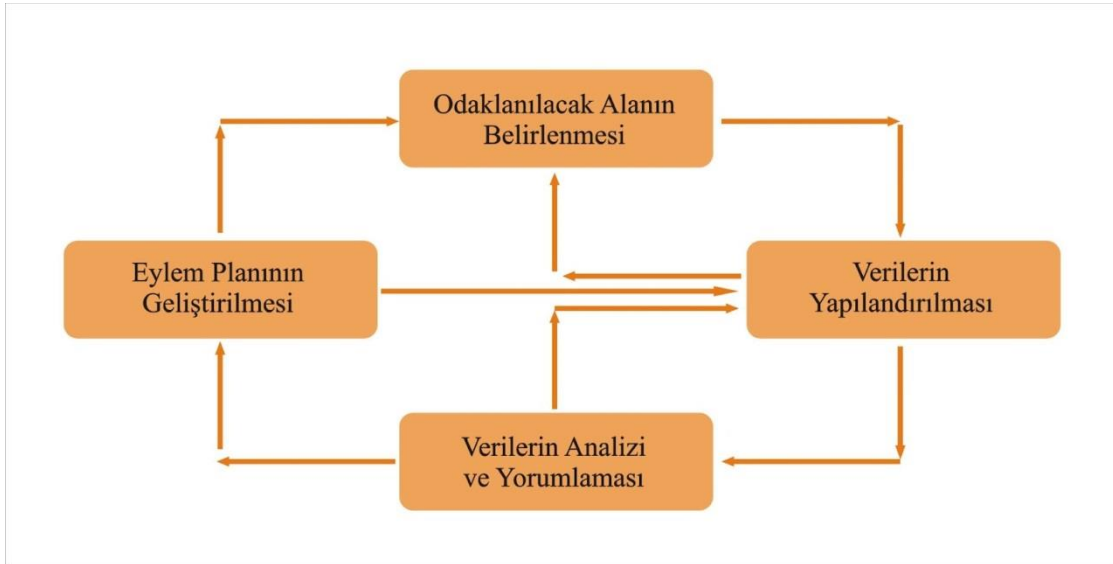
3.1. Araştırma Deseni

Bu araştırmada Görsel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Öğretmenliği Programı 3. sınıf Ana Sanat Resim dersinde Chiaroscuro tekniğinin öğrenci çalışmalarında katkısının belirlenmesi amacıyla eylem araştırması kullanılmıştır. Eylem araştırması uygulamada ortaya çıkan sorunların anlaşılmasına ve çözülmesine yönelik olarak uygulayıcıların tek başlarına ya da bir araştırmacı ile birlikte uygulama sürecini çalışmalarını içerir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Eylem araştırması uygulamayı geliştirmeyi ve değiştirmeyi amaçlayan bir araştırma türüdür. Hem araştırma hem de eylem kombinasyonu ile diğer araştırma türlerinden eylem araştırmasını ayırır. Araştırma sürecinde dört aşama tanımlanabilir, bunlar: planlama, eylem, gözlemlene, değerlendirme (Coats, 2005). Planlama aşamasında araştırmacının bir problem ya da durum belirlemesi gerekmektedir. Eylem aşamasında eylem planının hazırlanması ve uygulanması gerekmektedir. Gözlemlene aşamasında süreçte görülen problemlerin çözümüne veya ortaya çıkabilecek yeni durumların özelliklerine göre gerekli değişiklikler yapılmalıdır. Değerlendirme aşamasında ise uygulama ile istenilen sonuçlara ulaşılma durumu değerlendirilir (Ocak, 2020).

Eylem araştırması üç türe ayrılır: “teknik/ bilimsel/ iş birlikçi eylem araştırması”, “uygulama/ karşılıklı iş birliği/ tartışma odaklı eylem araştırması”, “özgürleştirici/ geliştirici/eleştirel eylem araştırması” (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırma için “özgürleştirici/ geliştirici/ eleştirel eylem araştırması” türü belirlenmiştir. “Uygulayıcının aynı zamanda da araştırmacı olduğu” bir anlayış temelli yaklaşılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e (2018) göre bu yaklaşımda, uygulayıcıya yeni bilgiler, beceriler ve deneyimler kazandırmak aynı zamanda kendi uygulamalarında eleştirel bir bakış geliştirmelerine yardımcı olacağı düşünülmüştür. Uygulamaların bir problem çözme süreci olduğu anlaşılacaktır. Uygulayıcının bu süreçte kendi rolünü sorgulaması amaçlanmıştır. Uygulama sürecinde karşısına çıkan sorunlara karşı bilinçli açıklamalar getireceği varsayılmaktadır. Uygulayıcının aynı zamanda araştırmacı olduğu yaklaşımda uygulama sürecinde belirlediği problemle ilgili veri toplamayı başarabileceği düşünülmüştür. Bu veriler uygulayıcının tuttuğu notlar, bir meslektaşın gözlemi, doküman incelemesi, kayıt alma (video, ses) gibi yöntemlerle sağlanabilir.

3.2. Eylem Araştırma Süreci

Eylem araştırmasının aşamaları aşağıdaki *şekil 3.1.*'de görüldüğü gibi düzenlenmiştir. Araştırma problemine karar vermek bir problem durumu ya da uygulama sürecinde araştırılması gereken bir boyutun tayin edilmesiyle başlamaktadır. Eylem araştırması sorularını belirlemek eylem araştırması probleminin sorularla ifade edilmesidir. Veri toplama veya literatür taraması, belirlenmiş olan araştırma sorularını dikkate alarak araştırmacının problemi daha ayrıntılı tanımlaması ve problemin çözümüne yönelik önerileri elde etmesi olarak nitelendirilmektedir. Veri analizi araştırmaya konu olan uygulamanın ve sürecin anlaşılmasını sağlamaktadır. Verilerin betimlenmesi ve alanyazın değerlendirmesi çerçevesinde araştırmacı birtakım değerlendirmeler yapabilir. Araştırma problemine uygun öneriler ortaya koyabilir. Eylem planı geliştirme aşamasında, verilerin analizi ve yorumlanmasıyla sürece ilişkin bir çözüm planı ya da seçenek olarak bir uygulama daha geliştirebilir. İzleme planı geliştirilmesi, uygulayıcının beklenen ve beklenmeyen sonuçları göstermesi bakımından önemlidir. İzleme planı çerçevesinde gerekirse uygulama sürecinde yeni kararlar alınabilir. Bu tür değişiklikler eylem planına yansıtılmaktadır. Değerlendirme aşamasında uygulamanın sonuçları analiz edilir. Problemin çözümüne yönelik bir değerlendirme yapılmaktadır.

Şekil 3.1. Eylem Araştırmasının Diyalektik Döngüsü

3.3. Odaklanılacak Alanın Belirlenmesi

Öğrencilerin geçmişte açmış oldukları sergideki resimlerden ve görüşme sorularında vermiş oldukları yanıtlardan yola çıkarak öğrencilerin hazır görsel kullanma alışkanlığının arttığı gözlemlenmiştir. Bu durumun öğrencilerin eskiz anlayışının körelmesine sebep olduğu düşünülmektedir. Devamlı olarak hazır görsellerden

yararlanmak, öğrencinin figür, kompozisyon, ışık, gölge ve oran orantı gibi tekniğe dayalı özelliklerini zayıflattığı gözlemlenmektedir. Bu durumda öğrencilere beceri, teknik ve yeterlikleri kazandırma adına bir uygulama yapılması düşünülmüştür. Araştırmacı sanat eğitimi alan öğrencilerin, tuval üzerine sanat eseri niteliğinde boyama yapma tekniğinin nasıl geliştirilebileceği üzerine çalışmaya başlamıştır.

Odaklanılacak alanın belirlenmesinden sonra araştırmanın problemi soru ve alt sorularla ifade edilmiştir. Araştırmanın amaçlarına ve araştırma sorularına bağlı kalınarak alanyazın taraması yapılmıştır. Araştırmacının pentür, illüstrasyon ve chiaroscuro ile ilgili bilgisini genişletebilmek için yazılı kaynaklardan yararlanmıştır. Araştırma bir dönemlik ders kapsamında sekiz haftalık sürede planlanmıştır.

3.4. Verilerin Yapılandırılması

Eylem araştırması sistematik veri toplama sürecini ifade etmektedir. Bu yüzden araştırmacı, araştırmanın amacına ve araştırma sorularına bağlı kalarak hangi etkinliklerde, hangi verilerin, nasıl toplanacağına ilişkin karar almıştır. Bu araştırmada, dersin video kayıtları, yarı yapılandırılmış görüşme, öğrenci günlüğü, araştırmacı günlüğü, doküman inceleme ve sanatsal çalışmaları veri toplama araçları olarak kullanılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmanın uygulama süreci boyunca her hafta perşembe günleri gerçekleştirilen dersin ardından, dersin video kayıtlarının dökümü yapılmıştır. Bu dökümler aracılığı ile dersin genel durumu özetlenmiş ve makro analizleri yapılmıştır. Video kayıtlarına ilişkin makro analizlerin geçerlik toplantısına kadar tamamlanmasına önem verilmiş, toplantılarda video kayıtları izlenirken makro analizler yardımıyla problem durumları üzerinde durulmuştur. Öğrencilerle uygulama öncesi yarı yapılandırılmış bir görüşme, uygulama sonrası yarı yapılandırılmış bir görüşme yapılmıştır. Görüşme dökümleri, betimsel indeks formlarına aktarılarak analiz edilmiştir. Öğrencilerin uygulama sırasında yaptıkları sanatsal çalışmaları doküman inceleme kapsamında ele alınarak değerlendirilmiştir.

3.6. Eylem Planının Geliştirilmesi

Araştırmanın eylem planı Ana Sanat Atölye dersinin işlendiği sekiz haftalık süreci kapsayan bir ders izlencesi olarak hazırlanmıştır. Ders izlencesinde, içerik bilgisi olarak pentür, illüstrasyon, otoportre, portre, alan derinliği, chiaroscuro, Danto felsefesi, eser incelemesi ile ilgili konulara yer verilmiş, planlama, uygulama, değerlendirme süreçleri düzenlenmiş, yapılacak olan otoportre uygulaması için uygun ortamın

düzenlenmesine özen gösterilmiştir. 2020-2021 bahar döneminde açılan ders başlamadan önce, olası izlenim detaylandırılarak alan uzmanlarına gösterilmiştir. Pandemi koşulları nedeni ile uzaktan eğitim ve uygulama yapılması durumunda kalınmıştır. Fakat bu durumun araştırmanın güvenilirliğine zarar verdiği düşünülmüştür. Araştırmayı 2021-2022 güz dönemine erteleme kararı alınmıştır. Ders izleniminin uygulama süresince karşılaşılan problemlere öğrencilerle birlikte çözüm aranmasını kolaylaştıracak, etkinliklerin süreleri ve içeriklerinde değişiklik yapmayı sağlayacak esnek bir yapıda olmasına dikkat edilmiştir

3.7. Eylem Araştırmasında Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Araştırmanın verileri 26.09.2021 ile 27.11.2021 tarihleri arasındaki sekiz haftalık sürede yapılandırılmıştır. Öğrencilerin ara dönem sınavları olduğu için bir hafta ara verilmiştir. Her eylem döngüsünde verinin, veri toplama aracının da doğası değişebileceği göz önünde bulundurularak farklı veri toplama araçları kullanılması planlanmıştır. Eylem araştırması süresince uygulamaların sürekli olarak denetim altında tutulabilmesi için danışman ile birlikte yürütülmüştür. Danışman ile araştırmacı her hafta işlenen Ana Sanat Atölye dersinin ardından düzenli olarak bir araya gelmiştir. Video kayıtlarındaki belirleyici durumlar makro analizler ile belirlenmiş, bu durumlar üzerine danışman ve araştırmacı görüş birliğine vararak, eylem planları gözden geçirilmiş ve gerekli değişiklikler yapılmıştır.

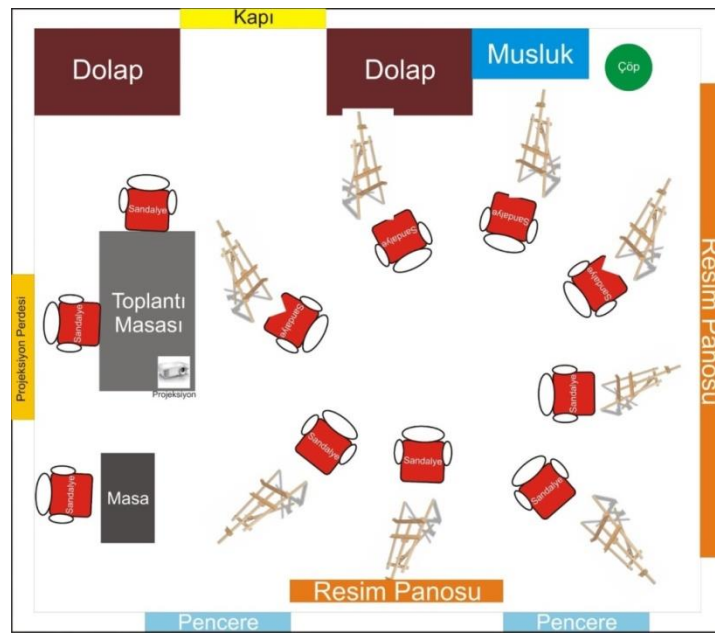
3.8. Araştırmacının Rolü

“Nitel araştırmalarda araştırmacının rolünün etkili olduğu bir gerçektir. Özellikle eylem araştırmasında katılımcı araştırmacı olarak dersin yürütücüsünün yeterlikleri, kişisel bakış açıları, değerlendirmeleri, sanatsal ve mesleki eğilimleri, gözlem ve deneyimleri yoluyla bu çalışmanın süreçlerinin doğrudan etkilendiği söylenebilir” (Avcı, 2013). Araştırmacı kendi lisans dönemi atölye dersinde yaşamış olduğu sorunları göz önüne aldığı anda, bir eğitimci olarak araştırmacıyı bu alanın öğrenilmesi ve geliştirilmesi için katkıda bulunmaya yönlendirmiştir. Araştırmacı kendi lisans döneminde Ana Sanat Resim Atölye dersinin öğretim elemanının vermiş olduğu konular çerçevesinde resimler yapmaktaydı. Bu sürecin içinde kendisinin ve atölye grubunun verilen konulara eleştirel bir tavır yerine daha çok salt öyküleyici bir tavırla resimler yaptığını fark etti. Bu durumun eserleri sanattan uzaklaştırıp daha betimleyici görsele yönlendirdiğini fark etti. Bu durum araştırmacıya sanat eğitimi alan öğrencilerin pentür kavramından uzaklaştığını düşündürdü. Araştırmacı sanat eğitimi için temel

olarak algılanan pentür resim anlayışının gelişimi adına bu konuyu araştırma konusu olarak seçmiştir.

3.9. Ortam

Araştırmanın uygulama aşaması Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim - İş Öğretmenliği Bölümü binası, 2021-2022 öğretim yılı Güz döneminde Ana Sanat Resim Atölye dersliğinde, perşembe günleri 14.00-17.00 saatleri arasında gerçekleştirilmiştir. Dersler sınıf içi yüz yüze yapılmıştır. Öğrencilerin kendilerini rahatça ifade edebileceği bir ortam sağlayabilmeleri üzerine yoğunlaşmıştır. Bunun için teorik anlatım ve uygulama kısmı öğrencinin kendi atölye ortamında gerçekleştirilmiştir. Atölyenin düzenine ilişkin sınıf planı Şekil 3.2.'de görülmektedir.

Şekil 3.2. Ana Sanat Dersi Sınıf Planı

Ana Sanat resim atölyesinde, fiziksel ortamın dersin yapısına uygun şekilde düzenlenmesi üzerinde durulmuştur. Projeksiyon herhangi bir yere sabitlenmemiş, öğrencilerin uygun gördüğü ve etkinliklerin gerektiği şekilde kullanabilmek üzere atölyedeki dolapta muhafaza edilmiştir. Atölyede 11 adet sandalye, bir adet öğretmen masası, bir adet toplantı masası, sekiz adet şövale, iki adet malzeme dolabı, iki adet resim panosu, bir adet projeksiyon, bir adet projeksiyon perdesi, bir adet musluk ve lavabo, bir adet çöplük ve giriş çıkış için bir adet kapı bulunmaktadır. Bunların yanı sıra öğrencilerin uygulama sırasında kullandıkları resim malzemeleri vardır. Fiziksel donanımlar, dersin işlenmesi sürecinde teorik anlatım ve öğrencilerin uygulama sırasında kendilerini daha rahat hissedebilecekleri ve çalışmalarını kolaylaştıracak belli alanlar kapsamında düzenlenmiştir.

3.10. Katılımcılar

Bu araştırmanın katılımcılarını, 2021-2022 Eğitim Öğretim Yılı Güz dönemi, Pamukkale Üniversitesi Resim- İş Öğretmenliği Bölümü'nde Ana Sanat Resim Atölye dersini seçen öğrenciler, dersin öğretim elemanı ve araştırmacı oluşturmaktadır. Öğrenciler arasında sekiz kişiden oluşan gönüllü bir grup oluşturulmuştur. Uygulama sekiz hafta olarak planlanmıştır. İlk dört hafta teorik anlatım yapılmış, kalan dört hafta ise öğrenciler atölye ortamında otoportre uygulaması gerçekleştirmiştir. Araştırmada öğrencilerin gerçek adları kullanılmamış bunun yerine araştırmacı tarafından belirlenen harf ve sayı isimleri ile kodlanmıştır.

Araştırma süreci eylem araştırması olarak planlanmıştır. Araştırmacıda sürece dâhil olduğu için katılımcılar arasında yer almıştır. Araştırmaya araştırmacı da aktif olarak katılmış olup dersin planlanmasını, işlenişini, takibini, anlatımını, uygulanmasını ve rehberliğini üstlenmiştir.

3.11. Verilerin Toplanması

Uygulama sürecinde yarı yapılandırılmış görüşmeler, Ana Sanat Atölye dersine ilişkin video kayıtları, doküman incelemesi (öğrencilerin sanatsal çalışmaları), araştırmacı günlüğü ve öğrenci günlükleri kullanılan başlıca veri toplama araçları arasında sayılabilir. “Görüşmede amaç, görüşülen bireylerin verdikleri bilgiler arasındaki paralellığı ve farklılığı saptamak ve buna göre karşılaştırmalar yapmaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.130). Araştırma kapsamında Ana Sanat Atölye dersini alan öğrencilerle iki kez yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış, bu görüşmeler katılımcıların izni ile ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerin tarihleri aşağıdaki tabloda görülebilir.

Tablo 3.1. Öğrencilerle Gerçekleştirilen Görüşmelerin Tarihleri

Görüşülen Öğrenci	1. Görüşme Tarihi	2. Görüşme Tarihi
ÖĞR01	23.09.2021	24.11.2021
ÖĞR02	23.09.2021	24.11.2021
ÖĞR03	23.09.2021	25.11.2021
ÖĞR04	24.09.2021	25.11.2021
ÖĞR05	24.09.2021	26.11.2021
ÖĞR06	25.09.2021	26.11.2021
ÖĞR07	26.09.2021	27.11.2021
ÖĞR08	26.09.2021	27.11.2021

Bu araştırmada, sınıf içi uygulamaların sonunda öğrencilerle çeşitli görüşmeler gerçekleştirilecektir. Bu görüşmeler yüz yüze ve bir seferde tek kişi ile yapılacaktır. Görüşme esnasında ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınarak veri elde edilmesi planlanmaktadır. Görüşmelerde açık uçlu sorular sorulacaktır. Öğrencilerin algısına göre alternatif sorular da görüşmeye dâhil edilebilir. Çalışma grubundan oluşan öğrencilerle yapılan görüşmenin ardından görüşler toplanacak ve karşılaştırılacaktır. Öğrencilerin görüşme formlarında sanatsal boyamayı anlamaya yönelik sorular yer alacaktır. Hazırlanan görüşme formlarına öğrencilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda uzman görüşü alınarak son şekilleri verilecektir.

Görüşme: Genellikle yüz yüze yapılan bir veri toplama yöntemidir. Görüşme, iletişim ve kayıt biçimine göre adlandırılabilir. Yarı yapılandırılmış görüşmede, görüşmenin bir kısmı yapılandırılmış bir kısmı da yapılandırılmamıştır. Bireyin tepkisi vermesini sağlayacak sorulardan oluşturulur. Özellikle ne tepki vereceği kestirilemediği sorularda açık uçlu sorular tercih edilebilir (Erkuş, 2017).

Günlükler: Araştırma sürecinde araştırmacı katılımcılardan uygulama ya da sorunla ilgili günlük tutmalarını isteyebilir. Günlükler bireysel gözlemlere, duygulara, tepkilere, yorumlara ve açıklamalara ulaşmada etkili olabilir (Yıldırım ve şimşek, 2018). Bu araştırmada araştırmacı ve ğrenci günlükleri veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Doküman incelemesi: Eylem araştırmasında toplantı tutanakları, yazışmalar, kurumlar, dokümanlar, ödevler, ğrenci kayıtları gibi yazılı kaynaklar veri kaynağı olarak kullanılabilir (Yıldırım ve şimşek, 2018). Bu araştırmada öğrencinin önceden yapmış olduğu resimler ve uygulama sonrası yapmış olduğu resimler veri kaynağı olarak kullanılması düşünülmüştür.

3.12. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Eylem araştırması sürecinde elde edilen verilerin analiz edilmesi, toplanan tüm verilerin özetlenmesi ve aynı zamanda yorumlanmasıdır. Analiz kısmında tüm veriler anlamlı ve ortak kategoriler, temalar, örüntüler çıkarılarak çalışılmalıdır (Johnson'dan Aktaran Ocak, 2020). Bu araştırmada doküman incelemesi, gözlemler, video kayıtları ve yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanan veriler betimsel analiz yöntemi ile zmlenmiştir. Görüşmeler, video kayıtları ve günlüklerden elde edilen veriler temalara göre düzenlenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM

Tezin bu bölümünde eylem araştırması sonucu elde edilen verilerin çözümlenmesinin ardından ulaşılan bulgular ve yorumlar açıklanacaktır. Araştırma amaç soruları doğrultusunda yorumlanmıştır. Araştırmanın verilerine ilişkin bulgular, araştırmada kullanılan sekiz haftalık uygulama süreci içinde çalışma grubu öğrencilerine uygulanan ders etkinliklerinde elde edilmiştir. Öğrencilerin gerçek adları etik değerler göz önünde bulundurularak doğrudan yazılmamış, kodlanarak belirtilmiştir.

4.1. Haftalık Ders İzlemleri

Tablo 4.1. 1. Hafta Ders Etkinlik Programı

Konunun Adı	Ders Çıktıları	Ders yöntemi	Kullanılacak materyaller / Kaynaklar
Otoportre nedir?	1. Öğrencilerin araştırılacak konu için uygunluğunu saptama.	Tuval bezi üzerine yağlı boya tekniği ile otoportre yapımı	Yağlı boya Fırça Tuval Bezi
Otoportre uygulaması.	2. Öğrencilerin teknik ile ilgili bilgilerini ve yeteneklerini ölçme.		

1. Haftanın etkinlik konusu; otoportre hakkında öğrencilere bilgi verilmesi ve sonrasında otoportre resim uygulaması yapılması olarak planlanmıştır. İlk hafta araştırma konusunun problemi ile ilgili bir bilgi verilmemesi düşünülmüştür. Bu sebeple öğrencilerin yapmış oldukları otoportreler incelenerek araştırmanın probleminin uygunluğu ele alınacaktır.

Tablo 4.2. 2. Hafta Ders Etkinlik Programı

Konunun Adı	Ders Çıktıları	Ders yöntemi	Kullanılacak materyaller / Kaynaklar
Sanat ve sanat eseri	1. Sanat ve sanat eseri hakkında temel bilgileri hatırlayacaklardır.	Görsel belgeler eşliğinde kuramsal bilgi verilecektir.	Projeksiyon, Bilgisayar
Pentür ve illüstrasyon kavramları	2. Pentür ve illüstrasyon kavramları hakkında bilgi sahibi olacaklardır.		
Chiaroscuro	3. Pentür ve illüstrasyon arasındaki farkı kavrayacaklardır.		
	4. Chiaroscuro tekniğini kavrayacaklardır		

2. Haftanın etkinlik konusu; öğrencilerin sanat ve sanat eseri hakkında bilgilerini hatırlatma, eksiklikleri tamamlama adına bilgilendirme yapılması olarak planlanmıştır. Araştırmanın problemi hakkında pentür, illüstrasyon ve chiaroscuro tekniği konularında görseller gösterilerek sunum yapılması düşünülmüştür. Etkinlik çıktısı; öğrencilerin kavramlar hakkında bilgi sahibi olması ve gelecek haftalarda istenilecek olan uygulamalarda göz önünde bulundurulması olarak planlanmıştır.

Tablo 4.3. 3. Hafta Ders Etkinlik Programı

Konunun Adı	Ders Çıktıları	Ders yöntemi	Kullanılacak materyaller / Kaynaklar
Sanatçı incelemesi: Caravaggio ve Rembrandt . Pentür ve illüstrasyon Kavramları Chiaroscuro	1. Caravaggio ve Rembrandt eserleri üzerinden chiaroscuro tekniğini görsellerle kavrayacaklardır. 2. Pentür ve illüstrasyon kavramları hakkında bilgi sahibi olacaklardır. 3. Pentür ve illüstrasyon arasındaki farkı kavrayacaklardır. 4. Chiaroscuro tekniğini kavrayacaklardır	Görsel belgeler eşliğinde kuramsal bilgi verilecektir.	

3.Haftanın etkinlik konusu; öğrencilerin pentür, illüstrasyon ve chiaroscuro kavramlarını iyi idrak etmesi adına tekrar niteliğinde bir sunum daha yapılacaktır. Chiaroscuro tekniğini iyi uyguladıkları düşünüldüğü için Caravaggio ve Rembrandt'ın örnekler sunulacaktır. Ressamların otoportre resimlerinin chiaroscuro tekniği açısından incelenmesi planlanmıştır.

Tablo 4.4. 4. Hafta Ders Etkinlik Programı

Konunun Adı	Ders Çıktıları	Ders yöntemi	Kullanılacak materyaller / Kaynaklar
Arthur Danto , Sanat estetiği Otoportre eskiz uygulaması	1. Sanat estetiği hakkında Arthur Danto düşüncelerini kavrayacaklar. (Geçmişten Arthur Danto'ya kadar sanat tanımları ve Arthur Danto'nun kuramının önemi) Chiaroscuro tekniğini göz önünde bulundurarak otoportre bir eser sunacaklar .	Görsel belgeler eşliğinde kuramsal bilgi verilecektir.	

4. Hafta ders etkinliğinde öğrencilerin sanat estetiği hakkında bilgi sahibi olmaları adına Arthur Danto'nun konu ile ilgili düşünceleri aktarılması planlanmıştır. Gelecek hafta yapılacak olan uygulama resim çalışmasına hazırlık için sunu sonrası öğrencilere eskiz olarak otoportre istenecektir. Otoportre eskizler dijital bir ortama maruz kalmadan ayna vasıtası ile yapılacaktır.

Tablo 5. 5., 6., 7. ve 8. Hafta Ders Etkinlik Programı

Konunun Adı	Ders Çıktıları	Ders yöntemi	Kullanılacak materyaller / Kaynaklar
Otoportre yağlıboya uygulaması	Chiaroscuro tekniğini göz önünde bulundurarak otoportre bir eser sunacaklar.	Uygulama	

5., 6., 7. ve 8. Hafta ders etkinliğinde öğrencilere yağlı boya otoportre resim uygulaması yaptırılması planlanmıştır. İstenilen eserler ilk dört hafta aktarılan bilgiler ve kavramlar çerçevesinde gerçekleştirilmesi istenilecektir. Uygulama sırasında hiçbir dijital aletten yararlanılmayacaktır. Öğrenciler kendi portrelerini çizerken bir manifesto geliştirmeleri istenilecektir. Chiaroscuro tekniğinin gerektirdiği koşulları öğrenci kendi imkanları ile ayarlaması istenilecektir.

4.2. Uygulama Öncesi Öğrencilerin Hazır Bulunuşluğuna İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmacının uygulama öncesinde elde etmiş olduğu bulgulara yer verilmiştir. Görüşme yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz yoluyla çözümlenmeleri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca uygulama öncesi yapılmış olan öğrenci çalışmaları betimsel analiz yoluyla değerlendirilmiştir.

4.2.1. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Sanat Eseri İncelemesi Konusunda Görüşleri

Dersin kuramsal anlatımından önce öğrencilerin sanat eseri incelemesi konusunda görüşlerini almak adına görüşme sırasında “*Bir eser inceleme ile ilgili ne düşünüyorsunuz?*” sorusu yöneltilmiştir.

Daha çok fikri ve anlatılmak isteneni ya da bende ne uyandırdığı gibi ya da uyandırdığı duygu... Resmin üzerindeki zıtlıklarda dikkatimi çok çekiyor. Vurguları. Bu şekilde (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR01)

Sosyal medyada sanat ile ilgili sayfaları takip ediyorum oradan bakmaya çalışıyorum. Okulda da sergilerden ziyade okula asılan resimlere bakıyordum. Tekniğe bakıyorum aslında. Bende neler çağrıştırdığına bakıyorum. Renklerin uyumuna. Teknik olarak yani oran orantıya, perspektif, ışık gölge bunlara dikkat ediyorum (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR02)

Ben ilk önce dokusuna bakıyorum. Yapısı ve boyayı nasıl kullanmış? Ne yansıtmaya çalışmış? Çünkü dokuyu verirken kendinden yola çıktığına inanıyorum. Bende ne hissettirdiğine de dikkat ediyorum (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR03)

Yani içindeki bulunan renklere dikkat ediyorum genelde ve anlamlarına. İçinde bulunan örneğin hayvan koyuyorlarsa neden koyulduğuna dikkat ederim (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR04)

Dönemine göre değerlendirmeyi düşünüyorum. Aslında çok fazla bilgim yok resim hakkında. O yüzden sanatçıların eserlerini eleştirmeyi kendime yakıştıramıyorum. Hakaretmiş gibi görüyorum (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR05)

Bu konu hakkında pek fikrim olduğunu sanmıyorum (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR06)

Öncelikle eserin soyut mu ya da realistik mi onu incelerim. Soyutsa zaten eleştiremezsin. çünkü adamın orada vermek istediği bir fikir vardır. Ama realist bir çizimde mesela adam oraya koyun çizmiştir, keçi çizmiştir. Bunları eleştirebilirsin. Ona göre yaklaşırım (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR07)

Ayrıntılarına çok dikkat ederim. Renk uyumuna dikkat ederim. Mesela kendi resimlerimde onu uygulamaya çalışırım (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR08)

Uygulama öncesinde öğrencilerle yapılan bireysel görüşmelerde öğrencilerin görüşleri yukarıda belirtilmektedir. Bu bulgulardan yola çıkarak öğrencilerin bir kısmı eserin vermek istediği fikre ve duyguya öncelik verirken bir kısmı ise eserin teknik bölümünü göz önünde bulundurmaktadır. Öğrencilerin genel olarak eser incelemesi konusunda bir temele sahip olduğu anlaşılmaktadır. Fakat eser incelemesi konusunda

Feldman modeli sanat eleştirisi veya göstergebilim eser incelemesi gibi bir yaklaşım göstermedikleri gözlemlenmektedir. Öğrencilerin eserlerde sanatsal düzenleme ilke ve öğeleri üzerinden inceleme yaptıkları düşünülmektedir. Buna örnek olarak ÖĞR01 kodlu öğrencinin zıtlık ve vurgulara dikkat etmesi, ÖĞR02 kodlu öğrencinin renk, oran orantı, perspektif ve ışık gölgeye dikkat etmesi, ÖĞR06 kodlu öğrencinin ise bu konu hakkında bir fikrinin olmadığını belirtmektedir.

4.2.2. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Hazır Görsel Kullanımı Konusunda Görüşleri

Öğrencilerin resim yapmadan önceki hazırlık aşaması ve hazır görsellerden yararlanma konusunda görüşleri alınması için derste kuramsal anlatımın öncesinde görüşme yapılmıştır. Görüşme sırasında öğrencilere “Resim yapmaya başlamadan önce yapacağınız resimle ilgili neler düşünüyorsunuz?” ve “Eskiz aşamasında hazır görsellerden yararlanılması hakkında ne düşünüyorsunuz? Siz yararlanıyor musunuz?” soruları yöneltilmiştir. Öğrencilerin görüşleri aşağıda soruların sırası ile sunulmuştur.

Şimdi ben daha çok dediğim gibi kendim kurgulamaktan hoşlanıyorum çalışmalarımı. Fotoğraf üzerinden çalışmaktan çok hoşlanmıyorum. Kendim taslak çizimler yaparım öncelikle. Hazır görsellerden evet yararlanırım. Sevdiğim çalışmalardan alıntılar yaparım. Birkaç parçasını kesip kendi kafamda kurgulayıp, ya da renkleri ile oynarım. Pinterest ya da hali hazırda takip ettiğim ressamlar ya da illüstratörlerden yararlanıyorum (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR01)

ÖĞR01 kodlu öğrenci eskiz aşamasında fotoğraftan yararlanmak yerine kendisinin kurgulamaktan hoşlandığını belirtmektedir. Hazır görsel olarak ise yapılmış resimleri referans aldığını söylemektedir. Referans olarak kullandığı hazır görselleri birebir kullanmak yerine üzerinde birtakım değişiklikler yaparak yararlandığı anlaşılmaktadır. ÖĞR01 kodlu öğrencinin internet üzerinden hazır görsel için bazı ressam ve illüstratörleri takip ettiği gözlemlenmektedir.

Tabi önce çizmek istediğim şeyin fotoğrafını çekebiliyorsam fotoğrafını çekerim. Eskizini yapabiliyorsam kendi hayal gücüm ile yapabileceğim bir şey ise kendi eskizimi yapıyorum. Daha sonra ölçü alarak kağıda geçiriyorum. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR02)

ÖĞR02 kodlu öğrencinin eskiz aşaması için öncelik olarak kendi çektiği fotoğrafları kullandığı anlaşılmaktadır. Eğer kendisinin fotoğraf çekme imkanı bulunmuyorsa internet üzerinden hazır görsel kullandığı görülmektedir. Öğrenci çalışmalarının çoğunda internet üzerinden hazır görsel kullandığını belirtmektedir.

Hislerimi aktarmaya çalışıyorum. Realist çalışıyorum ama hayal gücümle bir şeyler katıp onu bozmaya çalışıyorum bir nebze. Öğrenme aşamasında kullanılması gerekiyor referans alınması adına. Belli bir süreden sonra onları değiştirmeleri lazım. Kendilerinden bir şeyler katmaları lazım. Referans olarak bende kullanıyorum. Ama daha çok kendi hayal gücüm kullanıyorum. Genelde Pinterest'ten böyle baktığım şeyleri kendi kafama göre değiştiriyorum. Resimlerde referans olarak Pinterest'ten yararlandığım doğrudur. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR03)

ÖĞR03 kodlu öğrencinin hazır görselleri eğitici ve geliştirici bulduğu görülmektedir. Öğrenci referans almak ya da fikir oluşturması adına hazır görsel kullanımının yararlı olduğunu düşünürken bir aşamadan sonra bu görsellere kendinden bir pay eklenmesini belirtmektedir. Kendi resimlerinde genelde fotoğraf uygulaması üzerinden araştırdığını ve hazır görsel kullandığını söylemektedir.

Konusuna bağlı olarak aklıma gelen şeyleri tasarımlarım. Konuya bağlı aslında biraz. Fikir oluşturması açısından yararlı buluyorum. Ben genelde o amaçla kullanıyorum. Mesela örnekleri inceliyorum. En son aklıma yatanları çiziyorum. Genelde internet ortamından yararlanıyorum. Bazen de kitaplarda gördüğüm resimlerden yararlanırım (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR04)

ÖĞR04 kodlu öğrenci resim yapmaya başlamadan önce konuyu kendi içinde değerlendirdiğini söylemektedir. Konuya bağlı olarak ise eskiz aşamasında düşünce oluşturması adına hazır görsel kullanmanın yararlı olduğunu belirtmektedir. Öğrencinin hazır görselleri internetin yanı sıra kitaplardan da araştırdığı görülmektedir.

Malzemeleri hazırlarım. Hangi konu hakkında çalışacaksam interneti açar fikir edinirim. Resimlere bakarım. Evet yararlanırım. Ufak ipuçları gibi şu resimden şunu uygulayayım dediğim oluyor. Görsel hafızamda çok fazla imge olmadığını düşünüyorum. O yüzden Google'dan yazıp resimlere bakarım. Ama gördüğümü güzel çizerim. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR05)

ÖĞR05 kodlu öğrencinin resim yapmadan önce fikir edinmek adına internetteki hazır görselleri incelediği anlaşılmaktadır. Öğrenci eskiz aşamasında kendini imgesel çalışma adına yetersiz bulduğunu belirtilmektedir. İnternetteki hazır görselleri bu sebeple tercih ettiği anlaşılmaktadır.

O sıra gündemdeki olaylardan esinlenirim. Genelde resme başlarken çok kararsız olurum. O yüzden ilk kararımı kesinleştiririm. Açığı orantısına dikkat ederim. Eskizini çizerim tuvale aktarırım. Hazır görselleri referans olarak kullanırım. Fikri kendim bulurum. Mesela geçen bir tane tren şeyinde kömür atan bir adam. Fikir kendi aklıma geldi ama figür olsun o ateş etkisi falan referans olarak Pinterest'ten ya da internette görseller konusunda yardım almıştım. Genelde yaptığım tüm işlerde yararlanırım. Ama hiç yüzde yüz bağlı kalmam. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR06)

ÖĞR06 kodlu öğrencinin güncel konuları resmettiği anlaşılmaktadır. Hazır görsel konusunda ise kendi imge dağarcığında bulunmayan figür, mekan veya olay gibi unsurları edinmek adına internet üzerinden yararlandığı gözlemlenmektedir. Yararlanma aşamasında ise görseli birebir kopyalamak yerine kendisinin bir takım ekleme, çıkarma ya da biçimi bozma gibi uygulamalar yaptığı belirtilmektedir.

Önce yapacağım resmi bir kararlaştırma aşaması vardır. Biri benden resim istiyorsa ne istiyor? Ya da kendim istiyorsam neden zevk alacağım? Sonra aklımdakini ufak ufak karalarım. Gözüme güzel gelen bir noktası olursa o noktadan devam ederim. Hazır görsellerden yararlanırım. İnsan bir yerden esinlenmeden aklına bir fikir gelmez. Yaptığım resimlerin yüzde beşi, yüzde onu esinlenmedir. Soyut değilse eğer. Hazır görselleri genelde instagram sayfalarında karşıma çıkan ve gözüme hoş gelen şeyleri kaydedirim. Pinterest uygulamasını kullanırım. Orda boş zamanlarda gözlem yapmayı severim. Ama hazır görseli birebir geçirmem. İllaki kendimden bir şey olur. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR07)

ÖĞR07 kodlu öğrencinin hazırlık aşamasında kişisel arzuları üzerinden ya da ondan beklenen resim üzerine bir hazırlık yaptığı görülmektedir. Öğrenci hazırlık aşamasında fikir oluşturması adına hazır görsellerden yararlandığını belirtmektedir. Bunun yanı sıra internetteki görselleri, resimlerinde fikir olarak sunduğunu, birebir tuvale aktarmadığını söylemektedir.

İlk önce hangi konu hakkında çalışacağımı araştırırım. İnternette onunla ilgili çalışmalar varsa bakarım. Sonra beğendiklerimi kendime göre uygular ve ona göre çizerim. Hazır görsellerden yararlanırım. İnternette bulduklarımı direk çizerim. Ya da farklılaştırarak, kendime benzeterek o şekilde çizerim. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR08)

ÖĞR08 kodlu öğrenci hazırlık aşamasında ilk önce yapacağı çalışma konusu için internet üzerinden araştırma yaptığını belirtmektedir. Konuyu kararlaştırdıktan sonra, internetteki görselleri kullanarak bir şablon oluşturduğu görülmektedir. Hazır görselleri bazen birebir bazen kendi tarzında deforme ederek yansıttığı anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin bireysel görüşmeleri incelendiğinde genel olarak internet üzerinden hazır görsel kullanımı olduğu söylenebilir. Öğrencilerin resmi yapılacak figür, nesne, mekan veya olayı canlı olarak resmetmek yerine internet veya çeşitli yollar ile referans aldığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin bazıları hazır görselleri sadece fikir edinmek adına kullanmaktadır. Yani görselleri birebir tuvalerine yansıtmamaktadır. Bazılarının ise imgesel anlamda zayıf olduklarını düşündükleri için birebir kullandıkları fark edilmektedir.

4.2.3. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Pentür, İllüstrasyon ve Chiaroscuro Kavramları Hakkında Görüşleri

Öğrencilerin pentür, illüstrasyon ve chiaroscuro kavramları hakkında bilgilerini öğrenmek için uygulama öncesinde bireyler görüşme yapılmıştır. Pentür kavramı hakkında bulguları elde etmek için “*Pentür hakkında bilgi sahibi misiniz?*” sorusu sorulmuştur. Pentür ile ilgili bulgular aşağıda belirtilmektedir.

Maalesef bilmiyorum. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR01)

Boyama ile ilgili olması lazım. Boyayı sabitlemek için kullanılan bir yöntem olarak biliyorum. Vernik gibi bir şeydi galiba. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR02)

Bir bilgim yok maalesef. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR03)

Duyduğum bir kelime ama anlamını söyleyecek kadar hatırlamıyorum. Renkle ilgili bir şey olabileceğini düşünüyorum. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR04)

Hiç duymadım. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR05)

Bir bilgim yok. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR06)

Pek bir bilgim yok. Duyduysam bile hatırlamıyorum. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR07)

Hayır. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR08)

Görüşme sırasında verilen cevaplar doğrultusundan öğrencilerin pentür hakkında bir bilgi sahibi olmadığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin bazıları pentürü kelime olarak duyduklarını fakat anlam olarak açıklayamadıklarını belirtmektedir.

Öğrencilerin illüstrasyon hakkında görüşleri için görüşme sırasında “*İllüstrasyon hakkında bilgi sahibi misiniz?*” sorusu yönelmiştir. Öğrencilerden gelen illüstrasyon hakkındaki bulgular aşağıda görülmektedir.

Daha çok net çizgilerin bulunduğu bilgisayar ortamında ya da normal elle çizimde de var. Bir çizim tekniği olarak biliyorum. Bu kadar. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR01)

Dijital çizimler olarak biliyorum. Anlatılan hikâyeyi o hikâyeye ile bağdaştıracak şekilde yapılan çizimler diye biliyorum. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR02)

Photoshopta yapılan resimler olabilir. Emin değilim. İllüstrasyon deyince aklıma bilgisayarda yapılan çizimler geliyor. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR03)

Yine çok açıklayıcı bir bilgim yok. İçerik olarak bakmıyorum. Kabataslak gördüğüm şeyler olduğu için detaylı anlatamıyorum. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR04)

Bu terimi de pek bilmiyorum. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR05)

Daha çok bu grafikerler yapıyorlar sanırım. Bilgisayar üzerinden programlarla yapıyor sanırım. Tanımını yapamadım ama resim olsa gösteririm. İllüstrasyon mu değil mi diye. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR06)

Bildiğim kadarıyla dijital bir çizim olması gerek. Kendi yaptığım çizimlerde var. O çizimlere de öyle diyordum. Formu çizilmiş resimlerde diyebilirim. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR07)

Hayır. Duydum ama ne olduğunu bilmiyorum. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR08)

Öğrencilerin illüstrasyona kelime olarak aşına oldukları ama kelime anlamı olarak ifade edemedikleri görülmektedir. Verilen cevaplardan sadece ÖĞR02 kodlu öğrencinin yakın bir tanım yaptığı söylenebilir. ÖĞR01, ÖĞR03, ÖĞR06 ve ÖĞR07 kodlu öğrencilerin illüstrasyonu bilgisayar ortamında yapılan çizimler olarak nitelendirdiği gözlenmektedir. ÖĞR04, ÖĞR05 ve ÖĞR08 kodlu öğrencilerin ise illüstrasyon hakkında bir fikir sahibi olmadıkları belirtilmektedir.

Öğrencilerin chiaroscuro tekniği hakkında görüşleri için görüşme sırasında “*Chiaroscuro (ışık-gölge) tekniği hakkında bilgi sahibi misiniz?*” sorusu yönelmiştir. Öğrencilerden gelen chiaroscuro tekniği hakkındaki bulgular aşağıda görülmektedir.

Yani evet her öğrenci kadar. Işık gölgede çok fikrim olabilecek bir şey yok. Çünkü doğrusu ışık gölgeyi kullanmam için bir şeyi görmem ve ondaki yansımaları algılamam lazım. Yani daha çok gördüğümü algıladığımı çizmeye çalışırım. Başka bir şey söyleyeceğimi düşünmüyorum bu konu hakkında. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR01)

Işığın cisme çarptıktan sonra objenin rengine de bağlı olarak oluşan koyu değerler. Bunlar ışık gölge. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR02)

Işık gölge olarak gölge düşen yerlere koyu ışık gelen yerlerin parlak bırakılması gibi olabilir. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR03)

Desende çok kullandığımız bir şey. Işık gölgede genelde gördüğümüz güneşin geldiği alandan ön taraf ışık oluyor. Onun yansımaları gölgesi olan yerle ışık arasında dikkat edilmesi gerekiyor. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR04)

Kara kalem çizerken desende çizerken ışık gölge dikkat ettiğim unsurlardan. Açıklama olarak şu anda pek yapamıyorum. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR05)

Küre çizerken ışığa bir referans noktası belirlerim. ışığın doğrudan vurup direkt beyaz olarak yansıttığı yer etrafına gittikten sonra da ışığın azaldığı yerlerde gri yapar hiç ışık almayan yerlerde siyaha yakın gider. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR06)

Bunu genel olarak anlatmak zor. Gözün gördüğünü kağıda aktarmak diyebilirim. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR07)

Işığın geldiği daha açık çizmek, gölge kalan yeri daha koyu çizmek gibi işte. (1. Görüşme Kaydı: ÖĞR08)

Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda chiaroscuro tekniğini uygularken ışık ve gölge yönü gibi ayrıntılara dikkat ettikleri görülmektedir. Ancak

chiaroscuro tekniğinin düşünsel yönü hakkında bir cevaba rastlanmadığı gözlemlenmektedir. Yani öğrencilerin teknik kısmı hakkında bilgi sahibi oldukları ama manifesto konusu hakkında bilgi sahibi olmadıkları düşünülmektedir. Bu durum öğrencilerin chiaroscuro tekniğini kendi çalışmaları sırasında esinlendikleri ya da şablon olarak yararlandıkları hazır görsellerin sadece açık koyu değerini yansıtmak için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin ışık gölge tekniği ile bir manifesto yaratma düşüncesi olmadığı kanaatine ulaşılmaktadır.

4.2.4. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Uygulama Öncesi Yapmış Olduğu Çalışmalarına İlişkin Bulgular

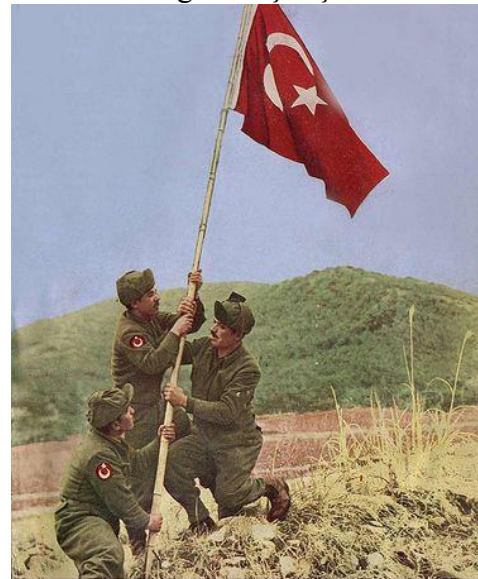
Resim 4.1. Öğrenci Çalışması

Resim 4.2. Öğrenci Çalışması

Resim 4.3. Öğrenci Çalışması

DÜNYANIN EN ÜNLÜ FOTOĞRAFÇISI DOUGLES DUNCAN TARAFINDAN ÇEKİLP LIFE DERGİSİNDE YAYINLANAN KAHRAMAN MEHMETÇİLERİMİZİN RESMİ

Resim 4.4. İnternet ortamındaki hazır görsel

Resim 4.5. Öğrenci Çalışması

Resim 4.6. İnternet ortamındaki hazır görsel

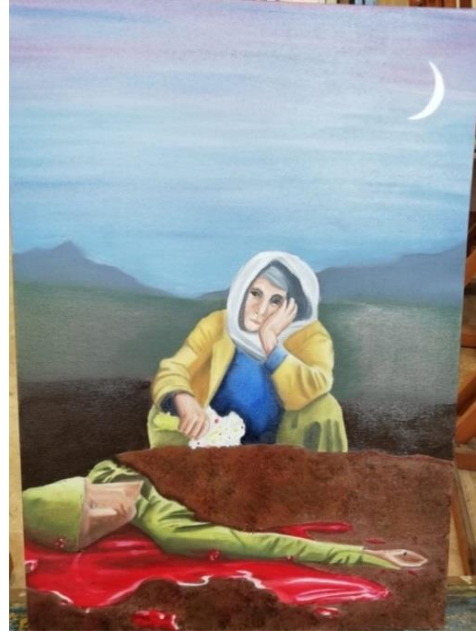
Resim 4.7. Öğrenci Çalışması

Resim 4.8. İnternet ortamındaki hazır görsel

Resim 4.9. Öğrenci Çalışması

Resim 4.10. Öğrenci Çalışması

Öğrencilerin yapmış oldukları “Çanakkale Zaferi” konulu resimleri incelendiğinde hazır görsellerden yararlandığını görülmektedir. Yapılan resimlerde savaş ve zafer konularında eleştirel bir bakışın yerine daha çok konuyu betimleyen imgeler kullanıldığı fark edilmektedir. Öğrenciyi bu duruma sürükleyen unsurlardan birinin internet ortamındaki görseller olduğu düşünülmektedir. Çünkü öğrenci yararlandığı site ya da platformda arama bölgesine savaş, barış, zafer gibi terimleri arattırarak bu terimleri betimleyen görseller ile karşılaştığı anlaşılmaktadır. Bu durumun ise öğrencilerin yapmış oldukları tablolarla özgünlüğün yerine klişe bir görüntü oluşturmaktadır.

Resim 4.11. Öğrenci Çalışması

Resim 4.12. Öğrenci Çalışması

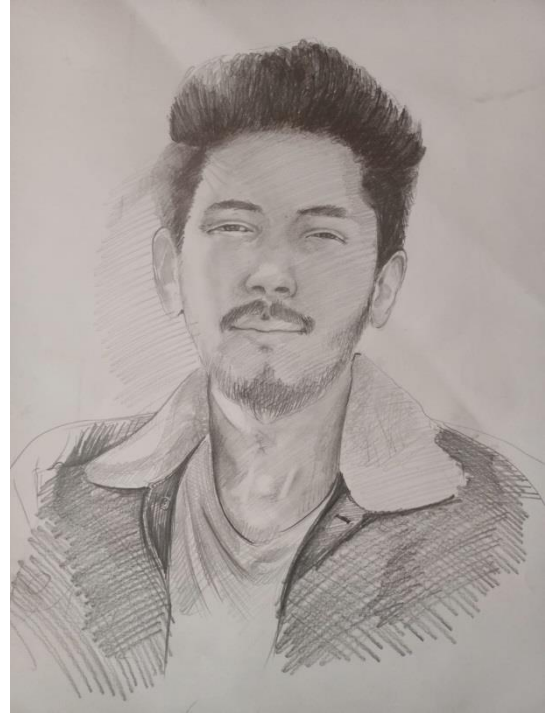
Resim 4.13. Öğrenci Çalışması

Resim 4.14. Öğrenci Çalışması

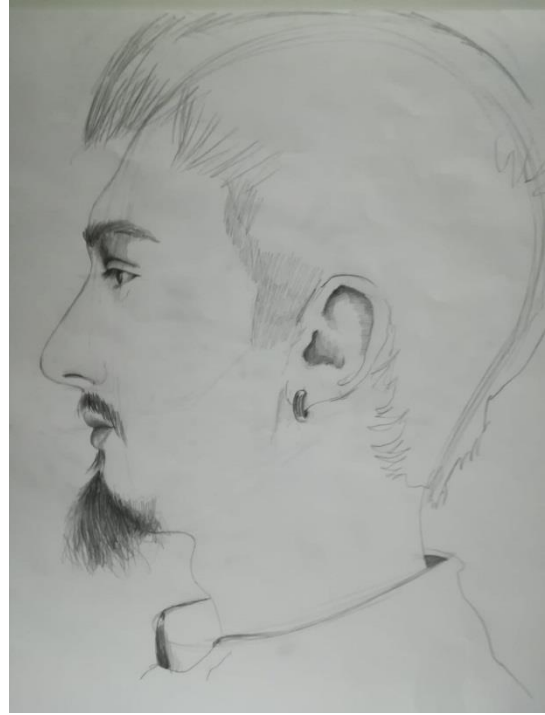
Resim 4.15. Öğrenci Çalışması

Resim 4.16. Öğrenci Çalışması

Resim 4.17. Öğrenci Çalışması

Resim 4.18. Öğrenci Çalışması

Öğrencilerin yapmış oldukları uygulama öncesi kara kalem otoportre çalışmalarını incelediğimizde ışık gölgenin yanı sıra, daha çok kontur ağırlıklı çizgiler görülmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin genelinde dokunun ihmal edildiği fark edilmektedir. Öğrencilerin çizimleri yansıtma ya da kopyalama yaparak kâğıda aktardığı düşünülmektedir. Öğrencilerin ayna kullanmak yerine telefonun ön kamerası vasıtası ile özçekim yaparak fotoğraftan çalıştıkları anlaşılmaktadır. Bu durumun Resim 4.18. Öğrenci Çalışması'nda görüldüğü üzere yan profilden çekilen fotoğraf ile

otoportre tekniğini sekteye uğrattığı gözlemlenmektedir. Otoportre fotoğraf makinesinin icadından önce ayna vasıtası ile yapılmaktadır. Otoportre, ressamın kendini resmetmesi olarak nitelendirildiği için kendini karşıdan gören bir açı ile resmedilmesi daha doğru olabilir. Çünkü yan profilden çekilmiş bir fotoğraf ile yapılan resim, ressamın kendini resmetmesinin yanı sıra başka birini resmetmesi ya da başka birinin onu resmetmesi hissini vereceği düşünülmektedir.

4.3. Eylem Araştırması ve Uygulama Sürecine İlişkin Bulgular

Araştırmanın uygulama süreci 2021- 2022 Güz dönemi Ana Sanat Atölye dersinin 28 Eylül 2021- 23 Kasım 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırma sekiz hafta olarak planlanmıştır. Ara dönem vize sınavlarından dolayı araştırmanın 4. ile 5. haftası arasında bir hafta ara verilmiştir.

Bu bölümde araştırmacı, uygulama sürecine ilişkin bulgulara yer vermiştir. Öğrenci günlüğü, araştırmacı günlüğü betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin çalışmaları betimsel analiz yolu ile değerlendirilmiştir.

4.3.1. Sanat Eğitimi Alan Öğrenciler İçin İşlenen Dersin Portre, Otoportre ve Alan Derinliği Gibi Kavramlar Açısından Ne Gibi Katkısı Olmuştur?

Öğrencilerin pentür resmi ifade etmelerine yönelik olan etkinlik programında, öncelikle portre, otoportre ve alan derinliği ile ilgili kuramsal bilgiyi öğrenmeleri ve kullanmaları gerekmektedir. Bu nedenle sekiz haftalık uygulama sürecinde öğrencilerin otoportre resmin düşünsel ve biçimsel yapısı, alan derinliği ile olan ilişkisi bağlamında kayda değer kuramsal bilgi edindiklerinden söz edilebilir.

Derste portre, otoportre ve alan derinliği hakkında bir sunum yapıldı. Otoportrenin ressamlar için felsefi önemi hakkında sorular soruldu. Ancak bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıkları belirlendi. Otoportrenin felsefesi hakkında bilgiler aktarıldı. Rembrandt ve Caravaggio'nun birkaç portre ve otoportresi örnek olarak gösterildi. Sonrasında fotoğraf makinesi objektifi kullanılarak alan derinliğinin portreyi deforme etme durumundan bahsedildi. Örnek görseller sunuldu. Öğrenciler bahsedilen kavramlara aşina oldukları için dersin anlaşılması zorlanmadı. Ders sonunda öğrencilerden günlük yazmaları istendi.(Araştırmacı Günlüğü: 1. Hafta)

Araştırmacı günlüğünde de belirttiği gibi derste portre, otoportre ve alan derinliği ile ilgili bir sunum yapıldığı görülmektedir. Araştırmacının portrenin felsefi yönüne dikkat çektiği ve üzerinde durduğu anlaşılmaktadır. Derste bahsedilen konuların anlaşılması konusunda bir sorun olmadığı düşünülmektedir. Dersin sonunda çalışma grubuna “İşlenen ders sizin için portre, otoportre ve alan derinliği gibi kavramlar açısından ne gibi katkısı olmuştur?” sorusu sorulmuştur. Çalışma grubundaki öğrencilerin vermiş olduklarını cevaplar aşağıda belirtilmektedir.

Portrenin insanın sadece fiziksel özelliklerinin yanı sıra duygu ve düşünceyle karışık mimik yapısına göre ressamlar tarafından resmedilmesi demek olduğunu anlıyoruz. İkiz dahi olsa hiçbir insan birbirine benzeyemez, bunun sebebi ise karakterden kaynaklı olarak dahi yüz ifadelerinin değişiyor olmasıdır. Otoportrede de teorik olarak ressamın kendisini çizmesi

dışında, anlamsal olarak da yine kendisinin kendisi hakkında aslında bir analizi gerçekleştirdiği düşüncesidir. Bazı gelişmelerin, örneğin aynanın bulunması ile bu kavramın şekillendiğini görebiliyoruz. Alan derinliği kavramı ise mesafenin ve açının hesabı ile oluşan, otoportre ya da portreyi oluşturmada yarar sağlayan bir kavramdır. Hepsini birleştirecek olursak alan derinliği porte ve otoportreye yarar sağlar ve bir bütün oluşturur. (Öğrenci Günlüğü: ÖGR01)

Portrenin anlatmak istediği duygu, düşünce ve konu olarak, alan derinliği ve diğer tekniklerle birlikte bir resimden çok daha fazlası olduğunu anlamamı sağladı. (Öğrenci Günlüğü: ÖGR02)

Bir portreyi incelediğimizde kişinin yüzündeki duyguları daha rahat anlamada, otoportre de ise kişinin kendi benliğini yansıttığı için daha fazla bilgi sahibi olabileceğimizi, alan derinliğinin de ise kişinin yakın ve uzak resmedildiğinde detaylar hakkında bilgi sahibi olabileceğimizi anlamamı sağladı. (Öğrenci Günlüğü: ÖGR03)

Teorik olarak bildiğimiz bilgileri tekrar hatırlamamı sağladı ve örneklerle bütünleşip kalıcı hale geldi. (Öğrenci Günlüğü: ÖGR04)

Bu kavramların açıklanışını çok geniş ve anlaşılabilir buldum. (Öğrenci Günlüğü: ÖGR05)

Sadece benzetme kaygısıyla değil, duygu ve düşüncelerini de baz alarak yapılan bir çalışma olduğunu öğrendim. (Öğrenci Günlüğü: ÖGR06)

Daha önce yapılmış otoportreleri gözlemleyip, neler yapılmış bunları görme açısından etkili oldu. (Öğrenci Günlüğü: ÖGR07)

Katkısı şu şekilde oldu; portreyi bakmak yani simgesel olarak diğer insanlardan ayrılan bir tiplere elde etmek olarak algımlarken, Otoportre ile alan derinliğinin kişinin veya resmedilen kişinin iç dünyası hakkında bilgi verici ve matematiksel gerçeklikle bunu sunması bizim onu bakmaktan öte görmemizi yani anlamamızı sağlıyor. Bu ayrım farkındalığımı artırdı. (Öğrenci Günlüğü: ÖGR08)

Çalışma grubunun vermiş olduğu cevaplar neticesinde işlenen dersin öğrenciler üzerinde, portre ve otoportrenin düşünsel temellerine yönelik farkındalıklarına olumlu bir etkisi olduğu görülmektedir. Aynı zamanda alan derinliği ile portrenin birbiriyle kompozisyon anlamında ilişkisinin dikkat çektiği gözlenmektedir. Öğrencilerin uygulama aşamasında yapacakları resimlerinde bu konuları göz önünde bulunduracakları düşünülmektedir.

4.3.2. Sanat Eğitimi Alan Öğrenciler İçin İşlenen Ders Pentürün İllüstrasyondan Ayrılan Yönleri Hakkındaki Farkındalığına Ne Gibi Bir Katkı Sağlamıştır?

Derste sanat ve sanat eseri hakkında genel hatırlatmalar yapıldı. Öğrenciler ile birlikte Leonardo Da Vinci'nin Son Akşam Yemeği adlı eseri incelendi. Öğrencilerin sanat eseri incelemesi konusunda bilgili oldukları fark edildi. Pentür, illüstrasyon ve chiaroscuro kavramları hakkında giriş bir sunum yapıldı. Öğrencilerin pentür ve illüstrasyon hakkında teorik olarak eksikliği gözlemlendi. Chiaroscuro kavramını ise teorik olarak bildikleri fakat uygulama konusunda zayıf oldukları düşünüldü. Chiaroscuro tekniğinin felsefi yanı ek olarak değinildi. Öğrencilere ders hakkında günlük sorusu yöneltildi. Öğrenciler günlük sorusuna cevap vermeleri istendi. (Araştırmacı Günlüğü: 2. Hafta)

Araştırmacının günlüğünde bahsettiği gibi derste sanat ve sanat eseri hakkında konuşulmuş, bir sanat eseri incelemesi yapılmıştır. Öğrenciler bu konuda bilgili görülmüştür. Ancak pentür, illüstrasyon ve chiaroscuro tekniği konusunda yetersiz oldukları düşünülmektedir. Chiaroscuro tekniği hakkında teorik ışık gölge tekniğinin temel uygulanmasını bildikleri ancak düşünsel temelleri konusunda zayıf oldukları gözlenmektedir. Öğrencilere dersin sonunda “Söz konusu ders pentürün illüstrasyondan ayrılan yönleri hakkında farkındalığınıza ne gibi bir katkı sağlamıştır?” sorusu yöneltmiştir. Çalışma grubunun verdiklerini yanıtlar aşağıda belirtilmektedir.

Derste sanat ve sanat eseri hakkında genel hatırlatmalar yapıldı. Öğrenciler ile birlikte Leonardo Da Vinci'nin Son Akşam Yemeği adlı eseri incelendi. Öğrencilerin sanat eseri incelemesi konusunda bilgili oldukları fark edildi. Pentür, illüstrasyon ve chiaroscuro kavramları hakkında giriş bir sunum yapıldı. Öğrencilerin pentür ve illüstrasyon hakkında teorik olarak eksikliği gözlemlendi. Chiaroscuro kavramını ise teorik olarak bildikleri fakat uygulama konusunda zayıf oldukları düşünüldü. Chiaroscuro tekniğinin felsefi yanı ek olarak değinildi. Öğrencilere ders hakkında günlük sorusu yöneltildi. Öğrenciler günlük sorusuna cevap vermeleri istendi. (Araştırmacı Günlüğü: 2. Hafta)

İllüstrasyon bir konuyu direk resmetmek gibiyken, pentürde ise daha kavramsal çalışmak olduğunu yani pentür yaparken bir düşünceye ihtiyaç duyulduğunu anladım. (Öğrenci Günlüğü: ÖĞR01)

Özgün olması ve bir kavramla tanımlanması gerektiğini öğrendim. Özgünlük olarak eleştirel bir yaklaşım ile yapılması olabilir. (Öğrenci Günlüğü: ÖĞR02)

Belli bir metni ya da düşünceyi yansıtmak adına yapılan resimler illüstrasyonu oluştururken pentürün katkısıyla resmi daha sanatsal hale getirdiği. (Öğrenci Günlüğü: ÖĞR03)

İlk olarak pentür ile ilgili şunu söylemeliyim yapılan çalışmalardaki fırça darbeleri ve daha resimsel bir görünüm elde ederken illüstrasyon ise resimden farklı olarak bir konuya dair mesaj iletmek, konuyu açıklamak amacıyla hazırlanır. Estetik bir görsel dil oluşturarak konunun yeniden algılanmasını sağlar. (Öğrenci Günlüğü: ÖĞR04)

Pentürde bir konuya bağlı kalmadan da eser ortaya koyulabilirken, illüstrasyonda bir konuyla sınırlanması, bir konunun resmedilmesi olarak farkındalık sağladı. (Öğrenci Günlüğü: ÖĞR05)

Kullanım alanlarına göre değişkenlik gösteriyor ama günümüzde bu ayrımın çok bir önemi kalmamış gibi duruyor çünkü; artık illüstrasyon sanatı çok ciddi boyutta gelişti yön değiştirdi, pentür gibi özenli ve bir anlam taşıyan yani manifestosu olan illüstrasyonlar günümüzde klasik anlamdaki tuval üzerine yapılan yağlı boya tablolarından daha etkili ve değerli hale gelmiş denebilir. (Öğrenci Günlüğü: ÖĞR06)

İllüstrasyon bir eseri yaparken konuyu somutlaştırma çabasıdır. Bunu yaparken ön plana çıkmasını istediğimiz figürlere ışıltı sayesinde katkı sağlanır. Pentür ise sanatsal boyamadır. İllüstrasyonla bağlantılı iken daha arka planda kalır. Bunu bilmek sayesinde bir eseri incelerken "konuyu" anlamak için illüstrasyona, "tekniki" anlamak için pentüre bakılır. Bunları ayırt etmek farkındalığa katkı sağlar. (Öğrenci Günlüğü: ÖĞR07)

Pentür figüre ihtiyaç duyulmadan yapılan, salt boya ve boyanacak malzemenin esas olduğu resim tekniği ve resim sanatında boyanın, boyamanın ve fırça izlerinin ön plana geçtiği yaklaşım. İllüstrasyon ise resimleme, bezeme. Basılı, el yazması veya dijital yayınların (dergi, kitap) içinde yer alan bir metinle ilgili, onu açıklayan, somutlaştıran, süsleyen resim, desen. (Öğrenci Günlüğü: ÖĞR08)

Çalışma grubundaki öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde, illüstrasyon kavramının anlaşılması hakkında olumlu bir etki görülmektedir. Öğrencilerin pentür ve illüstrasyon kavramlarının ayrı konular olduğunu fark ettikleri gözlemlenmektedir. Ancak pentür konusunun yeterince anlaşılmadığı düşünülmektedir. Verilen cevaplarda ÖĞR01 ve ÖĞR02 kodlu öğrencilerin pentür konusunda manifesto yönüne değindiği görülmektedir. Diğer öğrencilerin ise manifesto yerine resim tekniği yönünde yorumları olduğu belirtilmektedir. Bu durumdan dolayı gelecek derste pentür ve illüstrasyon konularının tekrar üzerinden geçilmesi düşünülmüştür.

4.3.3. Sanat Eğitimi Alan Öğrenciler İçin İşlenen Ders Doğrultusunda Chiaroscuro Tekniğinin Pentür Üzerindeki Etkisi Nedir?

Derste geçen hafta işlenmiş olan pentür ve illüstrasyon kavramları tekrar edilerek anlatıldı. Chiaroscuro tekniği hakkında tekrar bilgi verildi. Chiaroscuro tekniğinin daha iyi anlaşılabilmesi için Rembrandt ve Caravaggio'nun eserleri üzerinden ışık gölge kullanımı incelendi. Öğrenciler eserin ışık ve gölgesini incelerken aktif durumda söz aldıkları gözlemlendi. Eserlerdeki ışık gölge tekniğinin manifestosu hakkından ek bilgiler verildi. Aynı zamanda Rembrandt ve Caravaggio'nun başka eserleri üzerinden ışık gölgenin yanı sıra manifesto

kavramına değinildi. Dersin sonunda öğrencilere günlük soruları verildi. Öğrenciler günlük sorusunu yanıtlamaları istendi. (Araştırmacı Günlüğü: 3. Hafta)

Araştırmacı günlüğünden yola çıktığımızda geçen ders işlenmiş olan konuların tekrar hatırlatması yapılmıştır. Bu derste chiaroscuro tekniği hakkında detaylı bir sunum yapıldığı gözlenmektedir. Chiaroscuro tekniğininin aynı zamanda iyi uygulayıcı olduğu düşünülen, Barok Dönem sanatçıları Rembrandt ve Caravaggio'nun eserleri üzerinden incelendiği anlaşılmaktadır. Öğrencilerin bu derste daha aktif rol aldıkları görülmektedir. Bunun sebebi çalışma grubunun ışık gölge konusunda daha çok bilgiye sahip olmasındandır. Dersin sonunda öğrencilere “3. hafta- Chiaroscuro tekniğinin pentür üzerine katkısı hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerden gelen bulgular aşağıda görülmektedir.

Eserde derinlik, vurgu ve çarpıcılık elde etmek için kullanılan ışık tekniği zeminden yansıyan renktir eserin katman değerlerin yansır. Aynı zamanda gölgeleme yaparken bu gölgelerin yönünü manifesto ile oluşturulur. Yani resme manifesto yüklemek için de kullanılır. (Öğrenci Günlüğü: ÖĞR01)

Işığın form üzerindeki etkileri; derinliğini, hatlarını belirler. (Öğrenci Günlüğü: ÖĞR02)

Chiaroscuro tekniği ile birlikte pentür daha fazla aydınlık ya da karanlığın belirginleştiği resimlere dönüşmüştür. Öğeye vuran ışıkla birlikte resmin derinliği daha fazla artmış. Derinlik hem boyut olarak hem de düşünce olarak yansıtılır. (Öğrenci Günlüğü: ÖĞR03)

Sanatta karanlık ve aydınlığın oluşturduğu zıtlık, chiaroscuro tekniği olarak bilinir. Bu da bize resimdeki gölge ve aydınlık olan alanları görmemiz ve yapacağımız resimdeki renkleri ona göre uyarlamamızı sağlar. Bu uyarlama sırasında aslında ışığın yönü gibi faktörler ile bir kavram yaratmamızı da sağlar. (Öğrenci Günlüğü: ÖĞR04)

Eklenen ışık ve gölgeler resme birçok yönden katkı sağladığını ve kompozisyonu tamamlamada çok etkisi olduğunu düşünüyorum. (Öğrenci Günlüğü: ÖĞR05)

Resimde gerçeklik algısını vermekte ve izleyiciye bir boyut hilesi sunarak zihninde verilmek istenen manifestoyu daha doğru anlatımla vermemizi sağlıyor, bu bağlamda katkısının çok fazla olduğunu ve önemli bir teknik olduğunu anlamamak imkansız. (Öğrenci Günlüğü: ÖĞR06)

Chiaroscuro tekniği basit olarak ışık-gölge vurgusudur. Hacim oluşturmada katkı sağlayıp figürleri ön plana çıkartır. Daha gerçekçi bir form oluşturur. Resmin boyutunu ayarlayıp resmi ön plana çıkartır. Teknikte bir bütün oluşturur. Bunu yaparken resme bir düşünce yerleştirmek için kullanılır. (Öğrenci Günlüğü: ÖĞR07)

Genellikle resim alanında kullanılan bir terimdir. Zıtlık için kullanılan bu terimdir. Sanatta karanlık ve aydınlığın oluşturduğu zıtlık tekniği olarak adlandırılmaktadır. Görüntü estetiğinin temel taşlarından biri olan chiaroscuro tekniği çoğunlukla fotoğraf ve video alanında da karışımıza çıkmaktadır. (Öğrenci Günlüğü: ÖĞR08)

Çalışma grubunun yazmış oldukları öğrenci günlüklerinden anlaşıldığı üzere derste yapılan sunumun chiaroscuro tekniği konusunda olumlu bir etkisi olduğu görülmektedir. Chiaroscuro tekniğinde ışık gölge kullanımının bir manifesto içermesi gerektiği bilinmektedir. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda bu bilginin anlaşıldığı gözlemlenmektedir.

4.3.4. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilere, Sanat Estetiği Hakkında Arthur Danto Ne Gibi Katkı Sağlamıştır?

Derste geçmişten Arthur Danto'ya kadar bazı gözde sanat eleştirmenlerinin sanat hakkında görüşleri sunulmuştur. En sonra Arthur Danto'nun sanat felsefesi hakkında bir sunum yapılmıştır. Daha sonrasında öğrenciler ile bu sanat görüşleri hakkında sohbet edilmiştir.

Öğrenciler sanat felsefesi konusunda bazı görüş ayrılıklarına düşmüşlerdir. Bir süre bu konu hakkında tartışılmıştır. SonrasıNda konuyu toparlamak adına Arthur Danto'nun felsefesi tekrar görüşülmüştür. Dersin sonunda gelecek dört hafta da yapılacak olan otoportre resim uygulaması hakkında bilgi verilmiştir. Öğrencilere ders hakkında günlük sorusu verilmiştir. Öğrencilerin yanıtlanması istenmiştir. (Araştırmacı Günlüğü: 3. Hafta)

Araştırmacı günlüğünde belirtildiği üzere; derste tarihte yaşamış sanat düşünürleri ile ilgili bir sunum yapıldığı görülmektedir. En son Arthur Danto ve sanat görüşü ile ilgili bilgiler verildiği anlaşılmaktadır. Sonrasında bu bilgiler ışığında öğrenciler ile sanat eleştirisi hakkında fikir yürütüldüğü gözlenmektedir. Öğrencilerin derste işlenen konular çerçevesinde kendi sanat görüşlerini dile getirdikleri belirtilmektedir. Dersin sonunda yapılacak olan otoportre uygulaması hakkında öğrencilere bilgi verildiği anlaşılmaktadır. Öğrencilere dersin sonunda öğrenci günlüğü yazmaları için “*Sanat estetiği hakkında Arthur Danto'nun düşüncesinden bahsedebilir misiniz?*” sorusu yöneltilmiştir. Çalışma grubundaki öğrencilerin vermiş oldukları yanıtlar aşağıda görülmektedir.

Arthur Danto için sanat estetiği cisim ve anlam olarak ikiye ayrılır eserin kastı olan anlam düşünce alt yapısı ve cisim gözlemsel olarak ifade biçimi olabilir. (Öğrenci Günlüğü: ÖGR01)

Arthur Santo sanat estetiğinde yeni bir döneme girildiğini düşünür. Sanatın özel sektörde daha ön plana çıktığını anlatır. Çoğu felsefe akımını ve felsefeciyi eleştirirken, sanatçı doğayı taklit eder fikrine yani Aristoteles'e karşı çıkar. Bunun sebebi taklitin bir ayna sayesinde bile ortaya çıkabileceğini düşünmesidir. Sanat eseri oluşabilmesi için manifestonun gerekliliğini savunur. Taklitten ziyade anı yakalayanın kişinin kendisinin olması daha etkilidir. (Öğrenci Günlüğü: ÖGR02)

Arthur danto, sanat estetiği hakkındaki düşüncesi, sanatın doğayı taklit etmediğidir. Aynadan yansıyan her şey sanat eseri olurdu yoksa der. Fotoğrafın icadı ile taklit kuramının yetersiz kaldığını düşünür. Ve bir eserin sanat eseri olabilmesi için en önce bir manifesto olmalıdır diye düşünür. (Öğrenci Günlüğü: ÖGR03)

Danto, sanat yapıtlarının değerlendirilmesini ve estetik yargılamayı evrensel bir kategori olmaktan çıkarmış, kültürel bir sanatsal etkinlik dünyası tanımlayarak; yapıtlarda mutlak ve değişmeyen ortak bir özsel özellik aramaya gerek bırakmayan bağlamsal bir sanat atmosferini gündeme getirdiğini söyleyebiliriz. (Öğrenci Günlüğü: ÖGR04)

Arthur Danto, fotoğrafın icadından sonra taklit kuramına karşı çıkmış ve sanat eseri için yeni düşünceler ortaya çıkmıştır. Bir manifestoya sahip olması eserin sanat eseri olmasına yeterlidir diye düşünüyor diyebiliriz. (Öğrenci Günlüğü: ÖGR05)

Sanat eserinin, bir kopyalama olmadığını, eğer öyle olsaydı aynadan yansıyan görüntünün de bir sanat eseri olduğunu savunması. (Öğrenci Günlüğü: ÖGR06)

Modern sanatın önceki klasik sanat anlayışının ve felsefesinin önüne geçerek etkisinin değiştiğini savunuyor. Çünkü; artık modern sanat taklit veya hizmet etmek tanımıyla kurtulup alabildiğince özgür ve özgün hale geldi ki bunu soyut sanat ve kavramsal sanatı örnek vererek de somutlaştırabiliriz. (Öğrenci Günlüğü: ÖGR07)

Taklitlerden ziyade eserin kendisinin önem taşıdığı. Bir örnek ile açıklayacak olursak fotoğraftaki selfie aslında bir taklittir. Kendimizin taklididir. Ama bu taklide bir manifesto yüklendiğinde sanat eseri niteliği taşıyabilir. Önemli olan yansıtılandan çok yansıtılana yüklenen fikirdir. (Öğrenci Günlüğü: ÖGR08)

Çalışma grubundan gelen bulgular çerçevesinde öğrencilerin işlenen ders ile Danto'nun felsefesini anlama konusunda olumlu bir etkisi olduğu söylenebilir. Öğrenciler sadece taklit kuramı ile yapılan eserlerin günümüz sanat ortamında yetersiz görüleceğini ve aynadan farklı olarak esere bir manifesto yüklenmesi gerektiğini

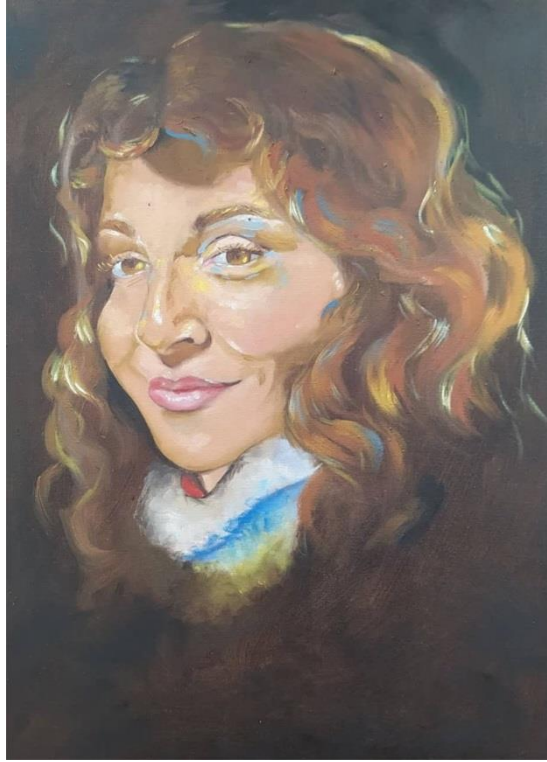
belirtmektedir. Öğrencilerin Danto'nun felsefesini, yapacak oldukları otoportre uygulamasında göz önünde bulunduracakları düşünülmektedir.

4.3.5. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Uygulama Sonrası Yapmış Olduğu Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Resim 4.19. ÖĞR01 Otoportre Resim

ÖĞR01 kodlu öğrencinin yapmış olduğu çalışmada otoportreye uygun bir kompozisyon kullanılmadığı gözlemlenmektedir. Çünkü öğrencinin aynadan otoportre çalışması yapması beklenmektedir. Fakat bu bakış resmin fotoğraftan yapıldığını göstermektedir. Sekiz haftalık uygulama sürecinde dersin öğretim elemanı ve araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerde hareketli ve renkli bir karaktere sahip olduğu gözlenen öğrencinin çalışmasında fonda şiddetli bir renk olan moru tercih etmiş olmasına rağmen figürde durgun ve pasif bir renk olan gri, kahve tonlarını kullanmış olması, portrede duygu aktarımı konusunda yanlış bir tercih olarak değerlendirilmektedir. Sağa dönük gövde üzerinde sola bakan klasik portre durumunda kafaya yaslı elin avuç içinin de sola dönük olması kafanın hareketi ile bütünlük sağlayarak ifadeyi güçlendirmiş ve özgün bir kompozisyon oluşmasına katkı sağlamıştır. Fonda pentüre uygun daha güçlü fırça darbelerine sahip bir uygulama gözlenirken yüz ve ceketle illüstrasyona kaçan düz bir boyama görülmektedir. Yüzde chiaroscuro tekniğine uygun ışık gölge kullanımı görülmemektedir.

Resim 4.20. ÖĞR02 Otoportre Resim

ÖĞR02 kodlu öğrencinin yapmış olduğu çalışmada otoportreye uygun bir kompozisyon kullanıldığı gözlemlenmektedir. Resimde portreyi fonda boşluk bırakmayacak derecede büyük çizdiği görülmektedir. Bunun kompozisyon açısından yanlış bir tercih olduğu düşünülmekle beraber yüzdeki ifade de vurguyu arttırmaktadır. Sekiz haftalık uygulama sürecinde, dersin öğretim elemanı ve araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerde öğrencinin pozitif ve sade bir kişiliğe sahip olduğu gözlemlenmiştir. Öğrencinin otoportresinde görülen tebessüm ifadesi, karakterini yansıtmada doğru bir tercih olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca kullanılan sıcak renklerin de karakteri yansıtmada katkı sağladığı görülmektedir. Otoportrede öğrenci duygu ve karakter aktarımı konusunda yardımcı olacak yaratıcı öğeler kullanmamış, alanı dolduracak baş çizimi tercih etmiştir. Bu durum karakter yansıtmada olumsuz bir etki oluşturacakken öğrencinin yalın ve gösterişsiz kişiliği göz önüne alındığında doğru bir tercih olduğu kabul edilebilir. Resimde fırça darbelerindeki rahatlık fark edilmektedir. Aynı zamanda renklerde vurgu ve ışık gölgenin doğru bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu özellikler ile çalışma pentür ve illüstrasyonun birbirinden ayrışması bağlamında başarı sağlamaktadır.

Resim 4.21. ÖĞR03 Otoportre Resim

ÖĞR03 kodlu öğrencinin yapmış olduğu çalışmada otoportreye uygun bir kompozisyon kullanıldığı gözlemlenmektedir. Öğrencinin çalışmasında kişisel tercihi tual yerine ahşap palet tercih ettiği görülmektedir. Bu seçimin kendisini ressam olarak ifade eden bir manifesto olduğu düşünülmektedir. Sekiz haftalık uygulama sürecinde dersin öğretim elemanı ve araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerde, öğrencinin hırslı ve öz güvenli olduğu belirtilmektedir. Kendisini palet üzerine resmetmesi bu alanda kendisini başarılı olduğunu ve sanatçı olarak görme arzusunu sembolize edilmektedir. Paletin solundaki boşluk ile önünde hedefleri olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencinin çalışmasında kullandığı manifesto, güçlü fırça darbeleri, pastel renkler ve özgün espas ile pentür etkisini yakaladığı görülmektedir. Chiaroscuro tekniğinde karşıdan gelen ışığı tüm bölgelerde dengeli kullanamadığı için yetersiz olduğu düşünülmektedir.

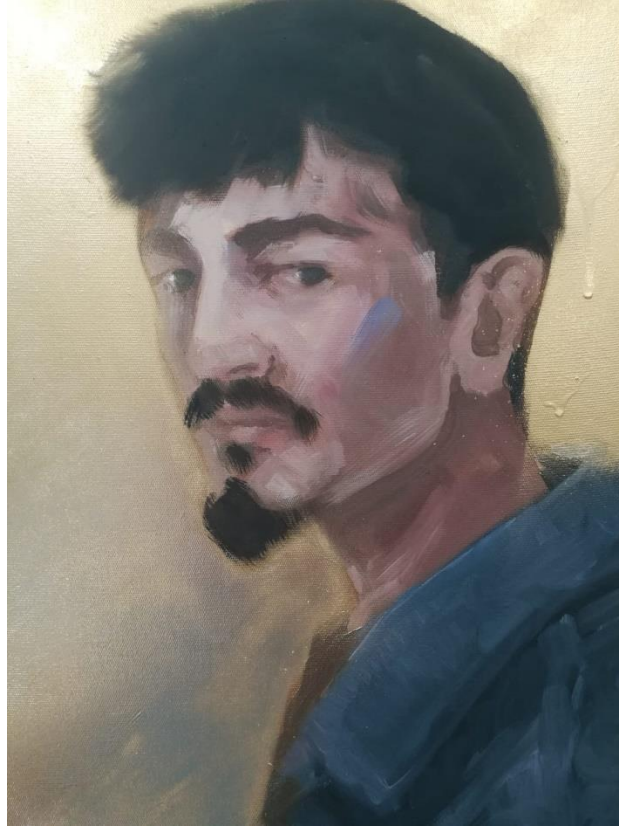
Resim 4.22. ÖĞR04 Otoportre Resim

ÖĞR04 kodlu öğrencinin yapmış olduğu çalışmada otoportreye uygun bir kompozisyon kullanıldığı gözlemlenmektedir. Sekiz haftalık uygulama sürecinde dersin öğretim elemanı ve araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerde öğrencinin pozitif, girişken ve kırılgan bir kişiliğe sahip olduğu düşünülmektedir. Öğrencinin yapmış olduğu otoportresinde renk olarak kendini ifade etmekten çekindiği nötr bir renk ve korumacı bir omuz hareketi kullandığı görülmektedir. Figür hareketinde ise yukarıdan bakan gösterişli bir etki uyandırılmaya çalışıldığı düşünülmektedir. Resimde portreye karakteri yansıtan bir vücut hareketi verilmesi ve renkli fon üzerine gri tercihi ile manifesto oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Bu durum pentür açısından olumlu bir etki oluşturmaktadır. Ancak resim tekniğinde görülen düz boyama ile illüstrasyon etkileri fark edilmektedir. Işık gölge anlamında saçın gölgesi ve omuzda başarılı uygulamalar görülmekle birlikte resmin genelinde aynı etki görülmemektedir.

Resim 4.23. ÖĞR05 Otoportre Resim

ÖĞR05 kodlu öğrencinin yapmış olduğu çalışmada otoportreye uygun bir kompozisyon kullanıldığı gözlemlenmektedir. Teknik anlamda zayıf bir çalışma olarak nitelendirilmektedir. Sekiz haftalık uygulama sürecinde dersin öğretim elemanı ve araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerde, sınıf ortalamasına göre yaşça büyük ve olgun olan öğrencinin özel hayatındaki sorumluluklarından dolayı çalışmasına yeterli özeni göstermediği görülmektedir. Işık gölge, renk, fırça darbeleri ve manifesto anlamında yeterlilik görülmemektedir.

Resim 4.24. ÖĞR06 Otoportre Resim

ÖĞR06 kodlu öğrencinin yapmış olduğu çalışmada otoportreye uygun bir kompozisyon kullanıldığı gözlemlenmektedir. Sekiz haftalık uygulama sürecinde dersin öğretim elemanı ve araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerde, öğrencinin durgun ve ilgisiz ancak bağımsız çalışmaya yatkın bir kişiliği olduğu düşünülmektedir. Öğrenci çalışmasında yan duran omuzdan izleyiciye hafif dönük, karakterine uygun ilgisiz ve durgun bir bakışla resmedilmiştir. Resmin genelinde hissedilen rahat fırça darbeleri ve yarım kalmışlık hissinin öğrencinin karakterini yansıttığı söylenebilir. Fonda loş bir ışık kullanılmıştır. Buna uygun soluk bir mavi gömlek ve ten rengi tercih edilmiştir. Fondan yansıyan ışığın figürün çenesinde ve şakağında chiaroscuro tekniğine uygun uygulandığı görülmektedir. Fırça darbelerindeki rahatlık ve güçlü ışık gölge pentür açısından başarılı olarak değerlendirilmektedir.

Resim 4.25. ÖĞR07 Otoportre Resim

ÖĞR07 kodlu öğrencinin yapmış olduğu çalışmada otoportreye uygun bir kompozisyon kullanıldığı gözlemlenmektedir. Sekiz haftalık uygulama sürecinde dersin öğretim elemanı ve araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerde, öğrencinin muzip, çevresine genel olarak saygılı, yardımsever ve öz güvenli olduğu görülmektedir. Rahat bir şekilde duvara yaslanmış muzip bir gülüş, alaycı bir hareket ile bardak tutan el ve cesaretle kullanılmış renkli ışıklar karakterinin tüm özelliklerini başarılı bir şekilde yansıtmaktadır. Sarı ve mor renkler ile ışık gölgeyi güçlü bir şekilde kullanarak chiaroscuro tekniğini başarıyla uyguladığı gözlemlenmektedir. Ayrıca fonda ve figürde seçilen aykırı renk tercihleri ve etkili gölge uygulaması ile resimde bir manifesto etkisi yaratıldığı düşünülmektedir. Çalışmada güçlü fırça darbeleri, etkili renk tercihleri ve manifesto ile pentür anlamında olumlu bir etki görülmektedir.

Resim 4.26. ÖĞR08 Otoportre Resim

ÖĞR08 kodlu öğrencinin yapmış olduğu çalışmada otoportreye uygun bir kompozisyon kullanıldığı gözlemlenmektedir. Sekiz haftalık uygulama sürecinde dersin öğretim elemanı ve araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerde, öğrencinin giyim, kuşam ve genel yaşam tarzı ile nostaljik bir karaktere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğrenci chiaroscuro tekniğini portrede pek uygulamadığı görülmektedir. Kumaşın ışık gölgesi ise daha keskin tutularak kumaş dokusu hissini verilmeyle çalışıldığı fark edilmektedir. Işık genel olarak tüm figürü aynı derecede aydınlatmaktadır. Bu durum chiaroscuro tekniğini başarılı bir şekilde uygulayamadığını göstermektedir. Yüzündeki ifade portre anlamında olumlu bir etki olarak nitelendirilebilir.

4.4. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Uygulama İle İlişkin Bulguları

Tahmin ettiğimden biraz farklı oldu ama güzel bir süreçti. Resimsel anlamda katkıları oldu. Resimde bazı kavramları hiç bilmediğimi fark ettim. Öyle zorlandığım bir aşama pek olmadı. Atölye derslerimizde benzer işler yaptığımızı söyleyebilirim. O yüzden uygulamayı atölye dersleri için uygun buluyorum. Bu uygulamadan sonra eserlerimde öncelikle manifesto belirlemem gerektiğini şimdi daha iyi anlıyorum. Sanat eseri için bir manifesto bir sorun ile hareket etmem gerektiğini fark ettim. Son olarak teşekkür ederim. (2. Görüşme: ÖĞR01)

Evet beklentilerimi karşıladı. Aslında normal derslerimize de benziyordu. Tabi bazı bilmediğim terimleri de öğrenmiş oldum. Önemli bulduğum kısım ise portre çalışmalarında bile bu kadar ayrıntı ile düşünülmesi. Çok zorlandığımı söyleyemem. Atölye derslerimize benzer çalışmalar yaptık zaten. O yüzden atölye derslerinde de kullanılabilir. Bundan sonra resme hazırlık aşamasında daha planlı ve düşünceli olacağım. Resim yaparken daha çok sanatsal yaklaşıma dikkat edeceğim. (2. Görüşme: ÖĞR02)

Uygulamadan önce araştırma hakkında pek bir bilgim yoktu. O yüzden bir beklentim de yoktu. Ama bu araştırmanın bir parçası olmak güzeldi. İşlediğimiz derslerde edindiğim bilgilerin katkıları oldu. (2. Görüşme: ÖĞR03)

Gayet eğlenceli ve eğiticiydi. Resim yapmayı zaten çok seviyorum. Ama bu şekilde daha bilinçli resim yapma durumu beni daha mutlu ediyor. Portre konusunda zayıf olduğum için istediğim daha iyi bir resim veremedim. Atölye uygulaması olarak bence kullanılabilir. (2. Görüşme: ÖĞR04)

Uygulama sırasında aslında biraz zorlandım. Çünkü daha özgür çalışmayı seviyorum. Bu şekilde sınırlayıcı konu ve teknik olması beni biraz zorladı. Ama resimsel olarak katkı sağladığımı söyleyebilirim. Atölye dersi için uygun bir uygulama olabilir ama konu ve teknik sınırlaması olmasa daha iyi olur. (2. Görüşme: ÖĞR05)

Otoportre ve portre anlamında birçok bilgi eksikliğini fark ettim. Yaptığım resimde farklı bir şey denemeye çalıştım ama tabii ki bize anlatılan teorik kısmın çerçevesinde. Çok zorlanmadım. Atölye için uygun bir ders etkinliği olabileceğini düşünüyorum. (2. Görüşme: ÖĞR06)

Benim zaten aşına olduğum konulardı. Portre otoportre çizimlerini sıkça yaparım. O yüzden pek zorlanmadım. Manifesto yükleme kısmı dikkatimi çekti. Resimimde kendimi ve hayatımı anlatan bir tavrı ortaya koyduğumu düşünüyorum. Atölye için uygun bir uygulama olduğunu söyleyebilirim. (2. Görüşme ÖĞR07)

Portre konusunda çok iyi olduğumu düşünmüyorum. O yüzden portre çalışmayı pek sevmem ama sonuçta resmin bir parçası. Daha soyut işler yapmayı severim. Gerçekçi ve anatomik işler pek ilgimi çekmediği için uygulamayı çok iştahlı yapmadım. Ama bahsedilen konular resim bilgisi adına beni geliştirdi. Atölye dersinde uygulanabilir. Çünkü portre resimde önemli bir yerde. O yüzden (2. Görüşme: ÖĞR08)

Öğrenciler ile yapılan ikinci görüşmenin bulguları incelendiğinde, öğrencilerin genel olarak uygulamadan olumlu yönde etkilendikleri görülmektedir. Bazı öğrencilerin kendi ilgi ve çalışma tarzlarına aykırı buldukları için uygulama sırasında zorlandıkları görülmektedir. Atölye dersi için genel olarak yararlı ve kullanılabilir buldukları söylenebilir. Öğrencilerin teorik bölümde edindikleri bilgileri gelecekte yapacak oldukları çalışmalarda kullanacakları düşünülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada, sanat eğitimi alan öğrencilerin chiaroscuro tekniği ile illüstrasyon ve pentürün ayrımlarını kavramaları amaçlanmıştır. Chiaroscuro tekniğinin pentürü kavramaları adına olumlu etkisi olacağı düşünülmüştür. Ayrıca araştırmadan elde edilen bulgular çerçevesinde sanat eğitimi için çeşitli uygulama fikirleri sunulması ve teşvik edici olması amaçlanmıştır.

Araştırmanın alt problemlerinden birincisi olan “*Chiaroscuro etkinlik izlencesi görsel sanatlar dersi öğretmen adaylarının pentür ve illüstrasyon arasındaki farklar hakkındaki farkındalıklarına ne gibi bir katkı sağlamıştır?*” sorusu bağlamında elde edilen bulgulara göre öğrencilerin yazmış oldukları günlüklerde olumlu etki görülmektedir. Uygulama sonrası resimlerde ise bazı öğrencilerin tekniği başarılı olarak uyguladığı gözlemlenirken, bazı öğrencilerin yetersiz kaldıkları gözlemlenmektedir. Chiaroscuro tekniğini başarılı uygulayan öğrencilerin biçimsel dili ve duyguyu ifade etmede ışık gölgeyi doğru uyguladığından dolayı, Sürmeli (2019), tarafından yapılan araştırmanın sonucu ile örtüşmektedir.

Araştırmanın alt problemlerinden ikincisi olan “*Chiaroscuro etkinlik izlencesi görsel sanatlar dersi öğretmen adaylarının ilk ve son pentür uygulamalarına resimsel bağlamda katkısı nedir?*” sorusu bağlamında elde edilen bulgulara göre öğrencilerin yazmış oldukları günlükler ve öğrenciler ile yapılmış olan görüşmeler doğrultusunda olumlu katkısı olduğu söylenebilir. Öğrenciler araştırmanın başında chiaroscuro ve pentür hakkında pek bilgi sahibi olmadıkları gözlemlenmiştir. Sekiz haftalık araştırma ve uygulamanın sonunda kavramlar hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Aynı zamanda uygulama sonrası görüşme ve uygulama çalışmaları da değerlendirildiğinde olumlu bir sonuç çıktığı anlaşılmaktadır.

Araştırmanın alt problemlerinden üçüncüsü olan “*Görsel sanatlar dersi öğretmen adayları resim atölye araştırmaları kapsamında chiaroscuro etkinlik izlencesini nasıl değerlendirmektedir?*” sorusu bağlamında elde edilen bulgulara göre; öğrencilerin çoğu chiaroscuro etkinlik izlencesini eğitici ve sanat eğitimi için faydalı bulduğunu belirtmişlerdir. İki öğrenci ise izlenceyi ana sanat ders içi uygulama anlamında çok faydalı bulmadıklarını söylemişlerdir. Öğrenciler ile yapılan son görüşmede verilen cevaplardan anlaşılmak üzere sekiz haftalık ders izlencesinin sanat eğitimi adına olumlu bir etkisi olduğu söylenebilir.

Bu araştırmanın problem cümlesi: “Chiaroscuro tekniğinin, pentür ve illüstrasyon arasındaki farklılıklar bağlamında resim eğitime katkısı nedir?” olarak belirlenmiştir. Öğrenciler ile yapılan ilk görüşmelerde araştırma grubundaki öğrencilerin pentür, illüstrasyon ve chiaroscuro kavramları hakkında bilgilerinin yetersiz olduğu görülmüştür. İşlenen dersler doğrultusunda öğrencilerin günlüklerinden yola çıkarak pentür ve illüstrasyon arasındaki farklılıkların anlaşıldığı gözlemlenmiştir. Öğrencilerin yapmış oldukları resim çalışmalarında chiaroscuro tekniğinin başarılı bir şekilde uygulandığı eserler ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra öğrenciler ile yapılan görüşmelerde pentür sanatı ile ilgili sanatsal boyama niteliği ve esere manifesto yükleme durumunun idrak edildiği söylenebilir. Bu durum Keçeci (2017) çalışmasında bahsettiği pentürün tanımı ve önemi sonucu ile örtüşmektedir. Araştırmada öğrencilerin manifesto ile duygu ve düşünce yansıtma konusunda kazanımları olduğu sonucuna varılmıştır.

5.2. Öneriler

Ortaya çıkan sonuçlar bağlamında geliştirilen öneriler; “Uygulamaya Yönelik Öneriler” ve “Araştırmacılara Yönelik Öneriler” olarak iki başlık altında sunulmuştur.

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Araştırma sekiz haftalık bir izlence olarak planlanmıştır. İlk dört haftası teorik, kalan dört haftası ise uygulama olarak düşünülmüştür. Araştırmanın güvenilirliği ve araştırma konusunun çalışma grubu için daha iyi anlaşılması adına izlence 10 haftaya yükseltilebilir. Bu ek zamanda öğrencilerden bir tane daha resim yapmaları istenilebilir. Bu doğrultuda ilk dört hafta yine teorik ders işlenebilir. Sonraki üç hafta otoportre çalışması, son üç hafta ise öğrencilere verilen bir konu üzerine bir çalışma yapılabilir. Bu sayede daha fazla bulgu elde edilmiş olup anlatılan konuların anlaşılma seviyesini resimler üzerinden arttırılabilir.

2. Araştırma sürecinde öğrencilerden, bir tane pentür niteliği taşıyan otoportre çalışma istenilmiştir. Pentür ve illüstrasyon arasındaki farkları yeterince anladıklarını ölçmek için bir tane de illüstrasyon niteliği taşıyan çalışma yaptırılabilir. Bu sayede iki çalışmanın arasındaki farklar görüşme yolu ve bulguları ile elde edilebilir.

3. Araştırma sonunda yapılan uygulama çalışmalar uzman ve araştırmacı ile betimlenerek değerlendirilmiştir. Uygulama sonunda odak grup görüşmesi ile eserler sırayla çalışma grubundaki öğrenciler ile beraber değerlendirilebilir. Bu sayede çalışma

grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası eser inceleme konusunda görüşleri elde edilebilir.

4. Öğrencilerden uygulama sonu yapmış oldukları otoportre hakkındaki manifesto düşünceleri yazılı bir şekilde istenilebilir. Bu sayede öğrencilerin çalışmaları, chiaroscuro tekniği ile manifesto üretme konusunda daha anlaşılır şekilde değerlendirilebilir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Bu çalışma öğrenme sürecine odaklanan bir eylem araştırması olarak yürütülmüştür. Görsel sanatlar öğrencilerinin sürdürülebilir gelişim bağlamında yapmış oldukları uygulamalar üzerine algılarını ortaya koyacak bir durum çalışması gerçekleştirilebilir.

2. Bu araştırma sadece “Pamukkale Üniversitesi Örneklemi’nde” gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın Türkiye bağlamında gerçekleştirilebilmesi adına benzer bir araştırma, daha geniş bir örneklem üzerinden gerçekleştirilebilir.

3. Yapılan araştırma da araştırma grubuna sadece bir otoportre uygulaması yaptırılmıştır. Araştırmanın zamanını uzatıp bir tane daha serbest konulu resim uygulaması yaptırılabilir.

KAYNAKÇA

- Abay, Ö. (2017). Temel eğitim kurumlarında illüstrasyon eğitim materyali olarak kullanımı (tarihte kurulan 16 Türk devletinin illüstrasyonlu materyal örneği). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Açar, B. (2019). Resim zihin ilişkisi.. Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Akyürek E.(1994). *Ortaçağ'dan Yeniçağ'a felsefe ve sanat*. İstanbul: Kabacık Yayınevi. "Alan derinliği görseli" [Resim] <https://tr.pinterest.com/pin/459085755750600877/> sayfasından erişilmiştir.
- Avcı, E. (2013). Dijital sanat bağlamında dijital teknolojilerin güzel sanatlar eğitimine entegrasyonu: bir eylem araştırması. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Baykan, S. (2019). Fotoğraf ve resim sanatında portre; Otoportre. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bernhard, L. *Heimlich projeksiyonları için afiş* [Resim]https://onlinelibrary.wiley.com/cms/asset/73c01645-185d-407f-ac53_0b1b559d4fd7/ahis.2013.36.issue-4.cover.jpg sayfasından erişilmiştir. (13.09.2021)
- Bulfinch, T. (2015). *Klasik Yunan ve Roma mitolojisi*. (Çev. Özgür Umut Hoşafçı), İstanbul: İnkılap Yayıncılık.
- Caravaggio, M. (1602). *Saint Matthew and the Angel, (Aziz Matthew ve Melek)*[Resim] <https://tr.painting-planet.com/aziz-matthew-ve-melek-michelangelo-merisi-da-caravaggio/> sayfasından erişilmiştir.(02.02.2021)
- Caravaggio, M. (1602) *The Inspiration of Saint Matthew (Aziz Matthew İlham)*, [Resim] https://en.wikipedia.org/wiki/The_Inspiration_of_Saint_Matthew sayfasından erişilmiştir.(02.02.2021)
- Caravaggio, M. (1600). *Calling of Saint Matthew (Aziz Matthewe Çağrı)*. [Resim] [https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:The_Calling_of_Saint_Matthew-Caravaggio_\(1599-1600\).jpg](https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:The_Calling_of_Saint_Matthew-Caravaggio_(1599-1600).jpg) sayfasından erişilmiştir.(02.02.2021)
- Caravaggio,(1598). *Maffeo Barberini Portresi*. [Resim]https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Caravaggio_Maffeo_Barberini.jpg sayfasından erişilmiştir.(02.02.2021)
- Caravaggio, M. (1599). *Narcissus*. [Resim][https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Narcissus-Caravaggio_\(1594-96\)_edited.jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Narcissus-Caravaggio_(1594-96)_edited.jpg) sayfasından erişilmiştir. (07.02.2021)
- Caravaggio, M. (1598). *İskenderiyeli Azize Catherine* [Resim]<https://www.pivada.com/en/caravaggio-saint-catherine-of-alexandria-1598-1599> sayfasından erişilmiştir.(07.02.2021)

- Caravaggio, M. (1606). *Aziz Jerome Yazı Yazıyor*. [Resim] [https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Caravaggio - Saint_Jerome_Writing,_c1606.jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Caravaggio_-_Saint_Jerome_Writing,_c1606.jpg) sayfasından erişilmiştir. (07.02.2021)
- Coats, M. (2005). Action research: A guide for associate lecturers, *The Open University*, 1-28.
- Crane, W. (1889). *Kitap kapağı illüstrasyonu* [Resim]<http://mythfolklore.net/aesopica/crane/> sayfasından erişilmiştir. (11.01.2021)
- Çelebi, D. (2021). 17. Yy Hollandası ve Rembrandt. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Danto, A (1964). The Artworld. *The Journal of Philosophy*, Vol. 61, Issue 19, 571.
- David, J., L. (1789). *Lictors, Brutus'a oğullarının cesetlerini getirir* [Resim] <https://www.sanatabasla.com/2014/05/lictorlar-brutusa-ogullarinin-cesetlerini-getirirken-the-lictors-bring-to-brutus-the-bodies-of-his-sons-david/> sayfasından erişilmiştir.(11.12.2020)
- Demir, R., & Anbarpınar, E. (2020) Mağara alegorisi ve gölge arketipi bağlamında çağdaş nesnesi olarak ışık-gölge. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat*, 5(11), 219-231.
- Doğru, M. S. (2013). Sinema yapımlarında görsel eğretilme ve anlatım aracı olarak ışık: Kara film örneği. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Ekşioğlu, D. U. (2017). 2000 yılından günümüze kadar illüstrasyonun genişleyen uygulama alanlarının ve yeni illüstrasyon tekniklerinin incelenmesi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ergün, M. (2010). Estetik (sanat felsefesi). *Felsefeye Giriş (Estetik)*, 1-1.
- Erkuş, A. (2017). *Davranış Bilimleri İçin Bilimsel Araştırma Süreci*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2015). *Sanatın Büyük Ustalar: Caravaggio*, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Eyck, J., V. (1434). *Arnolfi'nin Evlenmesi* [Resim]. https://tr.wikipedia.org/wiki/Arnolfini%27nin_Evlenmesi#/media/Dosya:Van_Eyck_-_Arnolfini_Portrait.jpg sayfasından erişilmiştir.(12.01.2021)
- Güzel, H. (2020). 1990'lı yıllardan günümüze sokak fotoğrafçılığı ve fotoğrafta anlam yaratma süreçleri. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hasanoğlu, A. T. (1996).Barok çağ ve içindeki ışık Rembrandt. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Honthorst, G. (1625). *The Matchmaker*, [Resim]<https://artsandculture.google.com/>

asset/theprocuress/UgFlQ52tsFTQZg?hl=tr&ms=%7B%22x%22%3A0.5%2C%22y%22%3A0.5%2C%22z%22%3A8.596835714343904%2C%22size%22%3A%7B%22width%22%3A1.3786464930744804%2C%22height%22%3A1.237500000000007%7D%7D sayfasından erişilmiştir. (24.12.2020)

Kaymaz, S. (2021). Türkiye’de Festival Afiş Tasarımlarında Dijital İllüstrasyonun Kullanımı. İstanbul Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Keçeci, A. (2017). 1950’lerden Sonra Türk ve Batı Resim Sanatında Pentür Kavramı. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Erzurum.

Keser, E. (2009). *Sanat Sözlüğü* (2. Baskı). Ankara: Ütopya Yayınları.

Kraguljac, I. (2018). The Implementation of Chiaroscuro in Photography and Sinematography. Submitted to the Office of Graduate Studies of Texas A&M University

Kurut, T. (2012). Özgün baskı sanatında bir anlatım biçimi olarak portre. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

“Mısır’ın Ölüler Kitabı’ndan bir sayfa” [Resim]<https://insanveevren.wordpress.com/2011/04/16/243/> sayfasından erişilmiştir.

Monet, (C). (1894). *Parlak Güneş ve Saint Romain Katedrali* [Resim] <https://www.fikriyat.com/kultur-sanat/2017/12/05/isik-ve-golgenin-sihirbaz-claude-monet> sayfasından erişilmiştir.(17.03.2022)

Ocak, G.(Ed.). (2020). *Eğitimde eylem araştırması ve örnek araştırmalar* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Özgan, R.(2012). *Roma Portre Sanatı I*. İstanbul: Ege Yayınları

Privat, H. (1909). *Livemon* [Resim] https://en.wikipedia.org/wiki/Henri_Privat-Livemont sayfasından erişilmiştir.(28.03.2022)

Rijn, R. (1632). *Dr. Nicolaes Tulp’ın Anatomi Dersi*. [Resim]https://tr.wikipedia.org/wiki/Dr._Nicolaes_Tulp%27un_Anatomi_Dersi#/media/Dosya:Rembrandt_-_The_Anatomy_Lesson_of_Dr_Nicolaes_Tulp.jpg sayfasından erişilmiştir. (15.05.2021)

Rijn, R. (1642). *Gece Devriyesi*. [Resim] https://tr.wikipedia.org/wiki/Gece_Devriyesi#/media/Dosya:The_Nightwatch_by_Rembrandt_-_Rijksmuseum.jpg sayfasından erişilmiştir. (15.05.2021)

Rijn, R. (1665). *Otoportre*. [Resim] <https://www.pivada.com/rembrandt-van-rijn> sayfasından erişilmiştir. (15.05.2021)

Rynck , P.D. (2016). *Resim Nasıl Okunur*. İstanbul: Hayalperest Yayınevi

- Sağlamtimur, Z. (2010), Dijital sanat. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 216.
- Sayar, T. (2019). Avrupa tasvir sanatında Caravaggio ve ikonografisi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sönmez, M. (2019). Rembrandt'ın portrelerinde ışık gölge. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Sürmeli, R. (2019). 20.YY Batı Resmin'de gölge ve kullanımı. Mimarşinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Uçar, M. (2014), Caravaggio eserlerinde vahşetin görselliği. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taşkın, Y. (2012). Hava perspektifinden ışık ve renk açısından incelenmesi ve empresyonizm'de uygulama biçimleri. Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Suzan, M. (2017). *Jan Van Eyck'in resim sanatına getirdiği yenilikler*. II. Uluslararası Akdeniz Sanat Sempozyumu Doğal Boya Sempozyumu Çalıştayı, Akdeniz üniversitesi, Antalya.
- Turani, A. (1975). *Sanat Terimleri Sözlüğü*, (3. Baskı). İstanbul: Toplum Yayınları
- Turani, A. (1992). *Dünya Sanat Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, S. (2014). Çağdaş tasarımın gelişim sürecinde Art Nouveau sanat akımının tekstil ve modaya yansıması. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Warhol, A (1964). *Brillo Kutusu*. [Resim] <https://psikologo.com/sanat-kuramlari/> sayfasından erişilmiştir.(02.03.2021)
- Wigan, M. (2012). *Görsel İllüstrasyon Sözlüğü*, (çev. M. Emir). İstanbul: Literatür Yayınları.
- Zeytinoğlu, E. (Ed.)(2014). *Işık ve gölgenin çizimi* (3. Baskı). İstanbul: Koleksiyon Yayıncılık.

EKLER

Ek.1 Görüşme Formu: Uygulama öncesi

Giriş

Merhaba, benim adım Onur ARAÇ ve Pamukkale Üniversitesi Resim Bölümü'nde yüksek lisans eğitimi almaktayım. Chiaroscuro tekniğinin, pentür ve illüstrasyon arasındaki farklılıklar bağlamında resim eğitimine katkısı üzerine bir araştırma yapıyorum. Sizinle bu konu ile ilgili konuşmak istiyorum. Bu görüşmede amacım, pentür ile illüstrasyon kavramları üzerinde durarak chiaroscuro tekniği ile öğrencilerin çalışmalarında olumlu bir etki görmektir. Bu araştırmada ortaya çıkacak sonuçları, atölye derslerindeki öğrenci çalışmalarının niteliğinin artırılmasına katkıda bulunacağını ümit ediyorum. Bu nedenle sizin düşüncelerinizi ve beklentilerinizi öğrenmek istiyorum.

>Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken, görüştüğüm bireylerin isimlerini kesinlikle rapora yansıtmayacağım.

>Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?

>Görüşmeyi izin verirseniz kaydetmek istiyorum. Bunun sizin için bir sakıncası var mı?

>Bu görüşmenin yaklaşık bir saat süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

Giriş soruları

1. Kendinizden bahsedebilir misiniz? Ne kadar süredir resim yapmaktasınız?
2. Neden bu bölümü tercih ettiğiniz? Biraz bahseder misiniz?

Görüşme soruları

1. Bölümünüzün atölye derslerinde yapılan çalışmaları inceler misiniz? İncelerken ne düşünüyorsunuz?

2. Bir eser inceleme ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
3. Resim yapmaya başlamadan önce yapacağınız resimle ilgili neler düşünürsünüz?
4. Eskiz aşamasında hazır görsellerden yararlanılması hakkında ne düşünüyorsunuz?
Siz yararlanıyor musunuz?
5. Pentür hakkında bilgi sahibi misiniz?
6. İllüstrasyon hakkında bilgi sahibi misiniz?
7. Chiaroscuro (ışık-gölge) tekniği hakkında bilgi sahibi misiniz?
8. Bu araştırmadan beklentileriniz nelerdir?
9. Eklemek istediğiniz başka şeyler var mı?

Katılımınız için teşekkürler.

Ek 2. Görüşme Formu: Uygulama sonrası**Görüşme soruları**

1. Etkinlik programı beklentilerinizi karşıladı mı? Açıklar mısınız?
2. Bu uygulamanın size katkıları oldu mu?
3. Uygulamada önemli bulduğunuz kısmı/kısımları nelerdi?
4. Uygulama sürecinde zorlandığınız kısımlar oldu mu?
5. Atölye derslerinde uygulamaya benzer kısımlar var mı?
6. Sizce bu uygulama atölye dersi için uygun mu?
7. Uygulama öncesi düşüncelerinizde ne gibi değişiklikler oldu?
8. Eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

Ek 3. Öğrenci Günlüğü Soruları

Adınız ve Soyadınız nedir?

1. hafta- İşlenen ders sizin için portre, oto portre ve alan derinliği gibi kavramlar açısından ne gibi katkısı olmuştur?

2. hafta- Bir tablonun sanat eseri niteliği taşıması konusunda fikirleriniz nelerdir?

3. hafta- Söz konusu ders pentürün illüstrasyondan ayrılan yönleri hakkında farkındalığınıza ne gibi bir katkı sağlamıştır?

3. hafta- Chiaroscuro tekniğinin pentür üzerine katkısı hakkında ne düşünüyorsunuz?

4. hafta- Sanat estetiği hakkında Arthur Danto'nun düşüncesinden bahsedebilir misiniz?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı	Onur
Soyadı	ARAÇ
Doğum Yeri ve Tarihi	Denizli 02.01.1995
Uyruğu	T.C.
İletişim Adresi ve E-Mail Adresi	Adalet mahallesi. Vatan Caddesi. No 10. Daire 6 Merkezefendi Denizli. onurarac1995@gmail.com
Eğitim	
İlköğretim	Gazi İlköğretim Okulu
Ortaöğretim	Kazım Kaynak Lisesi
Yükseköğretim (Lisans)	Pamukkale Üniversitesi Resim İş Eğitimi Ana Bilim Dalı
Yükseköğretim (Yüksek Lisans)	Pamukkale Üniversitesi Resim İş Eğitimi Bilim Dalı